

Harsányi János
HALÁLFEJŰ
PILLE

SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT-KIADÁSA.

ÚJDONSÁG!

ÚJDONSÁG!

Sienkiewicz Henrik:

TÜZZEL-VASSAL

Regény két kötet, négy részben. Ára 3.60 K.

A nagy lengyel regényírónak ez a munkája annyira a mai viszonyokhoz illik, mintha csak a nagy világháború kellő közepében játszanék. A környezet és a szereplők is ugyanazok. A színhely Orosz-Lengyelország s az idegizgató esemény a lengyelek és a kozákok véres nagy harcát írja le. Ez a munka egyike lesz a világháború legérdekesebb olvasmányainak.

Ugyanazon szerzőtől megjelentek még:

A dicsőség mezején. Ára 4 korona.

Quo Vadis. Regény Nero császár korából.
Két kötet, számos képpel egyszerű kötésben 9 korona, díszkötésben 12 korona.

Keresztes lovagok. Két kötet egyszerű kötésben 9 korona, díszkötésben 12 korona.

Kisebb elbeszélések. Két kötet egyszerű kötésben 9 korona, díszkötésben 12 korona.

A
HALÁLFEJŰ PILLE

ELBESZÉLÉSEK

IRTA

HARSÁNYI LAJOS

BUDAPEST,
A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT
KIADÁSA.

Nihil obstat.

Dr. Desiderius Bita,
censor dioec.

Nr. 4722.

Imprimatur.

Strigonii, die 16. Sept. 1915.

Ludovicus Rajner,
episc., vic. generalis.

STEPHANEUM NYOMDA R. T.
Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28.

A HALÁLFEJŰ PILLE.

A kert bokrait borzongatta az esti szél. A kert végében a kis szőlőlugas kivilágítva állt. A kerti lámpa sárga fénye kiszűrődött a szőlőlevelek között s hosszú sugárkévéket vetett a kavicsos útra.

A kert végében, a szakadéknál ott ásított a Fertő sötéten csillogó vize. A lugasban egyedül ült a leány s nézte a hatalmas, álmodó vizet.

— Vigyázatok! — kiáltotta valaki messze a nádas felől.

A leány kihajolt, hogy jobban szemügyre vegye a Fertőt. Szemei élesek voltak, mint a nádisasé, de a sötét víz fölött nem látott semmit.

Csak a zúgást hallotta, mely a nádas felől morajlott feléje.

Néha egy-egy nádi rigó fájdalmasan elkiáltotta magát s a síró hang sokáig futkosott a sötét víz fölött.

A bokrokat himbálta a szél s a leány összerázkódott. Könnyű fehér ruhája fölött összehúzta nyakán a meleg sált s mereven nézte a kerti lámpa imbolygó, sárga lángját.

Ekkor megszólalt mögötte egy hang:

— Vilma!

A leány mosolyogva fordult a hang felé:

— Jó, hogy jön, Pál! Nézze, félek!

Egy sugár fiatalember lépett be a verandán. A falu tanítója volt, de önkéntes-uniformist viselt. Látogatóba jött haza és gyakran megfordult a jegyzőék házában.

A fiatalok kezet fogtak.

— Mitől fél? — kérdezte a férfi mosolyogva.

— Nem tudom. De olyan különös ez a mai este. Hallja a Fertőt, milyen félelmesen zúg?

A férfi igyekezett őt megnyugtatni:

— Északi szél fuj. Ilyenkor egész éjjel harsog a nád.

— Én mégis félek!

— Az a kiáltás ijesztette meg ugy-e?

— Az.

— Nem kell attól félni. A bolond Juli futkos a nádas között, megint az urát keresi a halászok között.

— Nem fél az az öregasszony így este egyedül?

— Nem hát. Hiszen bolond! Mióta az ura el-esett a boszniai okkupációban, este mindig kint csatangol a Hanyban.

— Szegény bolond Juli!

Elhallgattak.

A Fertő fölött komor fellegek táboroztak, mintha nehéz ágyúk sorakoztak volna egymással szembe.

A hold, mint üldözött halvány királyfi futott a felhők között. Néha felhőtlen útra jutott s ilyenkor ragyogott a Fertő.

— Nézze — szólt Pál a leányhoz s a verenda ajtajához vonta — most látszik a nádas. Ott, ahol a nádropogás hallik, ott fut a bolond Juli.

A leány odanézett.

A Fertő zöld rengetege hullámozott, mint egy smaragdtenger s látni lehetett, amint valaki futkos benne.

— Vigyázzatok! — kiáltotta messze elhaló hangon s a nádas fölvetette millió barna fejét, mint riadókor az alvó katonák.

A fiatalok visszaültek a lámpa köré.

— Én olyan rosszat sejtek — szólt aggodalmasan a leány s ráemelte nagy szemeit a férfira. A szemei olyanok voltak, mint döbbentő mély kutak, melyekben a hold hervadt képe kísért.

A fiatal férfi megfogta a leány kezét.

— Vilma! — szólt fojtott és szerelemtől forró hangon — amíg engem lát, ne féljen. Tudja, hogy az életem a magáé!

— Az ám! Az enyém. De hátha elveszi valaki tőlem?

— Kicsoda?

— Azt szeretném tudni én is.

— Bohó képzelődés az egész, édes Vilma. Ne féljen semmit.

A hang egészen közélről hallatszott:

— Vigyázzatok!

A leány fölpattant a helyéről s kihajolt a veranda ajtaján.

— Nézze, nézze! — szólt a férfihoz — itt van a bolond Juli a szakadék alatt!

Mindketten lenéztek a völgybe. A nádas szélén zilált hajjal állt a háborodott öregasszony és merev szemekkel nézett föl a kivilágított verandára. Úgy látszott, meglátta a fiatalokat, mert kezeit rémülten emelte feléjük s fölkiáltott hozzájuk:

— Vigyázzatok!

A Fertő harsogva zúgott, mintha a kiáltást akarta volna megerősíteni.

A ház felől a jegyző és a felesége siettek a lugas felé.

A jegyző már messziről kiáltotta:

— Gyerekek, nagy ujság van!

Mikor a lugasba értek, a fiatalok kíváncsian fordultak feléjük. A jegyzőné sápadt volt és reszketett.

— Nagy ujság van — mondta újra a jegyző.

— Most beszéltem telefonon a városi központtal. Az egész város talpon van. Kiütött a háború.

A leány megtántorodott.

— A háború?

— Az.

A fiatalember a leányra nézett s föllobbanó szemekkel kiáltotta:

— Éljen!

A jegyzőné remegve fogta meg a férfi karját:

— Pál, az Istenért!

A tanító kiegyenesedett. Olyan volt, mint egy szőke óriás.

— Éljen, mondom! — kiáltotta újra harsányan.

Ebben a pillanatban meglobbant a kerti lámpa lángja. A sötét Fertő felől zizegve beröpült, a lámpa körül egyet fordult, azután a fiatal férfi mellére szállt egy hatalmas, gyönyörű, halálfejű pille. Épen a szive fölé...

A leány felsikoltott és ájultan esett a földre. Messziről harsogott a nádas. A felhőtábor összecsapott s a Fertő fölött elemi erővel tört ki a vihar...

A DIÓFA.

A Vas Istvánné faluvégi kis zsellérházának minden ékessége egy diófa volt.

Ott állt az utcára néző kicsiny ablak előtt s hatalmas lombkoronájával védőleg takarta el a zsuppos oromzatot. Könnytelenül, minden nagyobb izgalom nélkül nézte végig ez a fa Vas István halálát, mikor a kis házban az öregedő, munkában megtört asszony egyedül maradt legényfiával, a Gyurival.

A Gyuri, a huszonöt esztendő, nagytestű legény volt a gazda a házban. Ő járt el napszámba messze földre, a vasútépítéshez, nyáron pedig aratni a nagygazdákhoz. Özvegy anyja meg csak tett-vett a ház körül s etetgette azt a néhány öreg tyukot, mely a kis udvaron halkan kárászva lézengett.

Mikor azután a nagy vihar kitört és mindenkinek el kellett menni a háborúba, a Gyuri legény kevés szóval búcsuzott az édesanyjától.

— Aztán csak húzza meg magát édes szülém ---

mondta neki csöndesen — a diófámra meg vigyázzon, amíg hazajövök!

Vas Istvánné könnyes szemekkel állt a fia előtt és simogatta erős karjait.

— Vigyázok fiam, mindenre vigyázok, csak az a szép szűz Mária haza segítsen!

A Gyuri elment a többi legénnyel idegen országokba, véres, füstfelleges csataterekre, az özvegyasszony pedig behúzódott a kicsiny zsellérházba. Sokszor gondolt estelenként — kivált harangszókor — kevés szavú, nehéz járású fiára, mikor az ágy végében üldögélve fantasztikus képeket festett maga elé és a Mária kép előtt mécsset gyújtott. Szűz Anyám, vigyázz rá! — sóhajtott ilyenkor s lefeküdt a homályos, kicsiny szobában.

De aludni nem tudott.

Künn az ablak előtt halkan megszólalt a diófa és sárguló levelei titokzatosan susogtak. Az ős akkor már megrabolta a lombokat és az elmulás szellője sírt az ágak között.

— Meghal a Gyuri! — susogta a diófa és Vas Istvánné görcsösen kulcsolta össze a kezeit.

A szél belekapott a hervadt levelekbe, megrázta az ágakat és a diófa egyre hangosabban, egyre ijesztebben szólt be az ablakon:

— Meghal a Gyuri! Meghal a Gyuri!

Vas Istvánné nem tudott aludni s reggelenként első dolga volt, hogy a diófát megnézzé. De a fa nappal nem beszélt. Hiába nézett rá az asszony, hiába szólongatta, csak állt mozdulatlanul s levelei csillogtak az ezüst dértől, melyet a bágyadt reggeli napsugár könnyé olvasztott.

Igy telt el az ősz, mikor egy éjjel harsogó vihar cibálta a diófát. Száraz ágai rémülten sikoltottak s az egész utcát tele kiáltották:

— Meghal a Gyuri!

Az asszony reszkette, sírva kelt föl ágyából s a Mária-mécset újra meggyújtotta. De a vihar egész éjjel dühöngött s reggelre minden levél lehullott a diófáról. Csak száraz ágai meredtek az ég felé.

Ezen a napon levelet hozott a pósta a Gyuritól.

Az öregasszonyt a halál sejtelve érintette meg s reszkette kereste elő az ókuláréját.

A levélben ez volt:

«Édes szülőanyám!

Itt fekszem az iglaui nagy kórházban. Egy ágyúgolyó elvitte a balkezemet, de azért ne siresson édes szülőanyám, mert meggyógyulok, ha csak fél kezem lesz is. Jöjjön el értem ide Iglauba, mert egyedül nem eresztenek haza. Édes szülém a diófára vigyázzon és maradok síríg húfia, Gyuri.»

Vas Istvánné ráborult az asztalra és hangosan zokogott.

— Édes fiam, édes fiam, de szerencsétlenné lettél! De meghibásodtál!

De azután hirtelen letörölte a könnyeit.

— Elmegyek érte! — mondta határozottan s a törődött özvegy megacélosodott. Magára terítette nagykendőjét, az ajtót bezárta s elsietett a jegyzőház felé.

A jegyzőnek megmutatta a levelet.

— Segítsen rajtam, édes tekintetes uram — mondta neki izgatottan — hadd megyek el a szegény nyomorék fiamért!

A jegyző megpróbálta, hogy lebeszélje.

— Igen messze van ide Iglau, Vasné! Hol szerez annyi pénzt?

Az özvegy mohón felelte:

— Ó, megvan a kis segélyem, amit innen kaptam. Valami húsz forint!

— De az nem elég ám! Még kétszer annyi se lenne elég!

Az asszony elfehéredett.

— Nem elég? Hát olyan igen messze van?

— Bizony, igen messze! Menjen azért csak nyugodtan haza Vas Istvánné. A Gyuri majd csak meggyógyul, azután haza eresztik.

— De mikor látni akar?

A jegyző részvétellel felelte:

— Hja, ha egyszer nem lehet, hiába van az akarat!

Vas Istvánné haza ment, de egész nap nem találta helyét. Este sokáig imádkozott s mindig maga előtt látta félkezű, véres fiát.

Már éjjél lehetett, mikor elaludt, de hirtelen felriadt álmából. Egész jól hallotta, amint a diófa beszólt az ablakon:

— Meghal a Gyuri!

Ettől kezdve nem tudott aludni s mindig azzal a gondolattal foglalkozott, hogy fia csakugyan meghal a messze idegenben, ha el nem megy hozzá. Különféle tervek jártak az eszében, hogyan tudna magának pénzt szerezni. Kölcsönt a szegény faluban nem ad neki senki, elég baja van ugyanis mindenkinek. Eladni nem tud semmit, hiszen nincsen semmije, mindössze az a néhány öreg tyúk, de azért nem sokat adnak.

Töprengései között lassan hajnalodni kezdett. Mikor kitekintett az ablakon, látta, hogy a nagy diófa nyugodtan áll a ház előtt, a nap sugarai csillognak vastag törzsén és száraz ágain.

Vas Istvánnénak ekkor olyan gondolata támadt, melytől elsápadt. De a terv nem hagyta őt nyugodni s mikor egészen kivilágosodott, elment a falu asztalosához. A piros orrú, szakállas asztalos már ott foglalataskodott a műhelyben.

— Talán bizony almáriumot akar venni Vasné asszony? — kérdezte az asztalos vidáman.

— Nem a, mester úr! Nem. Inkább valami kéresem volna.

— Ugyan, ugyan!

— Az ám. Ismeri a mi szép nagy diófánkat a házunk előtt?

— A diófát?

— Azt. Eladnám magának, ha megvenné!

Az asztalos elcsodálkozott.

— Megbolondult maga Vasné asszony? Miért akarja azt a szép fát kivágnatni?

Az asszony elpirult, azután csak tovább kínálta.

— Vegye meg, az Isten áldja meg!

Az asztalos legyintett a kezével.

— Szó se lehet róla! Mit csináljak én azzal a nagy fával? Ki csináltat most diófa butort?

Vasné szemét elfutotta a könny s zokogva tört ki belőle a panasz:

— Azt hiszi, talán szívesen adom el? Hiszen majdnem a szívem szakad le, ha rá gondolok, hogy a szép fát elviszik az ablakunk alól. De hát a Gyuri, a szegény Gyuri...

A szava elcsuklott, nem tudta tovább folytatni.

Az asztalos sajnálkozva nézett rá és megkérdezte.

— A Gyuri? Mi van a Gyurival?

Vasné elpanaszolta a baját.

— Az Isten is megáldja édes mester úr, ha megadja érte a húsz forintot. Pedig negyvenet is megér.

— Nono! — csitította az asztalos — hát jól van, adok érte húsz forintot. De maguk vágják ki s kötelesek lesznek ide szállítani hozzám!

Az asszony gyorsan ráfelelte:

— Meglesz, meglesz! Majd a Gyuri...

Belesápadt a gondolatba, hogy a féltett ősi fának éppen Gyuri lesz a gyilkosa.

De erről nem szólt semmit.

A pénzt átvette, azután haza ment. Egész nap az útra készülődött s délután megindult gyalog a város felé, azután vasútra ült, hogy nagy városokon, hegyeken, völgyeken, idegen népeken át eljusson csonkakezü fiához.

Negyednapra ott állt az iglauri nagy kórház ajtajában.

Amint az ajtó kinyílt, a Gyuri sápadtan, betegen emelkedett fel ágyában.

Vas Istvánné sikoltva borult rá s könnyei között ismételtette:

— Csakhogy megtaláltalak, édes fiam! Csakhogy haza vihetlek!

A Gyuri bágyadtan mosolygott s halkán kérdezősködött a kis falu után. Aggódva kérdezte édesanyját:

— A diófának nincsen valami baja?

Vas Istvánné gyorsan és szinte tiltakozva felelt:

— Dehogyan van, édes fiam, dehogyan van!

A HŐSÖK ÉJFÉLI MISÉJE.

A hold, az ezüstpalástos lovag vágatott a hideg égen. A Fertő beláthatatlan hómezője ragyogott. A fertő-parti dombon álló Adorján-kuria vörös teteje úgy csillogott az enyhe fényben, mint egy nagy, vörösbóbitás, alvó ezüstgalamb.

A kuriáról két világos ablak nézett a Fertőre.

Az ablakok mögött feküdt betegágyában sebesülten Adorján Miklós huszárhadnagy.

A harctérről hozták haza.

Bár az édesanyja mellette akarta tölteni az éjszakát, mivel késő este magasra szökkent a nagy beteg huszár láza, a fiú elküldte őt magától.

— Feküdjön csak le édesanyám, elég jól érzem magam, — mondta álmosan.

A szép tágas szobába besütött a hold.

Egyszer csak a kuria bronzkerítése előtt megszólalt a rézharsona.

Adorján Miklós úgy érezte, hogy föl kell kelnie.

Odalépett az ablak elé s kinézett az útra.

A bronzkapu előtt ott állt egy üveghintó, mely

elé két fekete ló volt fogva. A hintó mellett pedig egy bíborköpenyes lovag ült fehér lovon, ajkán ércesen zengett a kürt.

Adorján Miklós örömmel szólalt meg:

— Igaz! Éjjeli misére kell mennem a fertőfoki templomba. Már itt van a hintó.

Gyorsan felöltözött s a hótól csillogó kerten át lesietett a kapuhoz.

A bíborköpenyes lovag besegítette őt az üveg-hintóba s a fehér, havas úton nesztelenül elindultak. Lekanyarodtak a Fertő felé s a hatalmas csillogó hómezőn vágatva rohantak át a Fertőn a fertőfoki magas templom felé.

A bíborköpenyes lovag a hintó mellett lovagolt. Arca sápadt volt, mint az ezüst, ajkát hidegen, mereven szorította össze. Egész úton nem szólt egy szót sem. Csak nagy bíborköpenye lobogott utána, mint egy véres felhő.

Adorján Miklós kicsit félve tekintett ki rá a hintó üvegablakán. Csodálkozva látta, hogy a lovag nagy fehér lovának a patája nem is érinti a havat. Valósággal repül a levegőben.

Az üveghintó nesztelenül suhant végig a Fertőn. Ugylátszik, kitűnőek voltak a fekete paripák, mert Adorján Miklós egyszer csak arra riadt föl, hogy a bíborköpenyes lovag ajkán újra felharaszt a harsona s az üveghintó hirtelen megállt.

Adorján Miklós kiszállt a hintóból s kíváncsian nézett körül. Azonban igen meglepődött, mikor a fertőfoki dombon álló templomra nézett. A templom hasonlított ugyan a régi pirostornyú, karcsú templomhoz, de szédítően, káprázatosan nagy volt. Olyan nagy, hogy a kivilágított hosszú ablakosorok százával álltak egymás fölött.

Fönt, a láthatatlan magasságban pedig csodálatosan zengő, nagy harangok szóltak.

Adorján Miklós megindult s a széles lépcsőkön a templom ajtaja felé tartott. Fönt a legfelső lépcsőn azonban megfordult s visszaneézett az üveghintóra s a biborköpenyes lovagra. De azok mozdulatlanul álltak az úton s mereven néztek föl a lépcső fokán álló alakra.

Adorján Miklós bucsút intett feléjük, azután visszafordult és átlépte a templom küszöbét.

Ebben a pillanatban bámulva hökölt vissza. A küszöbön merev tartásban, keményen szalutálva ott állt hűséges, kedves huszárszolgája, kit a harctéren vérző fejvel látott elbukni.

— János! — kiáltott rá Adorján Miklós csodálkozva.

A huszár halavány arca földेरült s jelentette:

— Hadnagy úrnak alásan jelentem, vártam!

— Vártál? Engem?

— Igenis!

— Itt, az éjféli misén?

— Igenis, az éjféli misén!

Adorján Miklós betekintett a templomba s ekkor majdnem összeesett a bámulattól. A fertőfoki kis templom belseje beláthatatlan hosszúságú kristálypalota volt, melynek mennyezete az égig ért s nem lehetett a végét látni sehol sem. A nagy ragyogástól majdnem elvakult a szeme s a tündöklő gyémántoszlopok tűzoszlopok gyanánt tűntek föl előtte. Rengeteg sok fényes alakot látott hullámszani maga előtt, kik suttogva beszéltek egymással s a hangjuk olyan volt, mintha nagy messzeségből millió és millió hárfa szólna. És a ruhájukból illat áradt ki, mely édebb volt, mint a nádméz és hasonlított a tömjén és a temetői kakukfű illatához.

A nagy kristálypalota északi magaslatán beláthatatlan hosszúságú gyémántasztal állott. Olyan volt, mint egy roppant nagy oltár.

S az oltár közepén egy ismerős, csodálatos, méltóságteljes férfi ült.

Egy elbűvölő, felejtethetlen valaki.

Adorján Miklós szeme rátapadt és többé nem bírta levenni róla.

— Hol láttam én ezt a királyi férfiút? — gondolta hirtelen. És kereste emlékezetében a képeket.

És úgy tűnt föl előtte, hogy gyermekkorában látta őt, mikor tizenkét éves lehetett, csodálatos álmatag nézésű gyermek. De úgy rémlett neki, hogy másutt is látta. Mint férfiút, fehér palástban; alighanem koszorú is volt a fején. És amint ott ült az asztalfőn, hasonlított egy régi, világ-hírű képhez, mely valami messze zárda cenákulumban látható. De ennél szebb volt százszor, ezerszer szebb.

Adorján Miklós ámulva kérdezte szolgáját:

— Hol vagyunk?

A szolga suttogva felelt:

— Éjféli misén!

— Éjféli misén?

— Igen. A hősök éjféli miséjén. Figyeljen oda.

És Adorján Miklós látta, hogy a hatalmas kristálypalotában oldalt vonulnak a fehérruhás emberek s helyet engednek másoknak.

A királyi férfi ott ült trónszékén a beláthatatlan asztalnál s egyenkint járultak eléje az éjféli mise hősei. Először egy öreg, méltóságos alak állt elébe és térdreereszkedett.

— Ki ez? — kérdezte a szolga.

— Csendesen! Most már látom. A mi első, szent királyunk ez, aki legyőzte a pogányokat!

A trónon ülő fölemelte őt és maga mellé ültette, a jobboldalára.

Egy másik, sudár alak közeledett az asztalhoz. Oly nagy volt, mint egy óriás.

— Hát ez ki?

— Nem ismered? — suttogott Adorján Miklós. — A csodatevő nagy király, aki vizet fakasztott a sziklából, aki alatt meghasadt a föld s akinek hatalma volt az aranyat kővé változtatni.

A trónon ülő a baloldalára ültette.

Harmadszor egy hófehér szakállú aggastyán vonult az asztal elé. A fején aranymitra égett.

— És ez?

— Ez a szent püspök, akit dühös pogányok letaszítottak a szikláról.

A trónon ülő az első szent király mellé ültette őt.

Aztán egy ércbe öltözött, hatalmas lovag járult az asztalhoz. Kezét kardja markolatán tartotta, a markolatról pedig olvasó csüngött le, mely piros rubinból készült.

— Ez nem király?

— Nem. De nagyobb hős, mint sok király. A félvilágot védte tenger ellenség ellen!

A trónon ülő intett s a kristályterem fénylő alakjai közül sok száz és sok ezer hős vált még ki, kik mind az asztalhoz járultak, féltérdre ereszkedtek a királyi férfiú előtt, aztán elfoglalták helyüket.

Adorján Miklós olyanokat is látott köztük, kikkel nem régen beszélt. A harcmezőn találkozott velük s úgy emlékezett, hogy később látta őket a földön feküdni, amint homlokukról szivárog le a vér, döbrent lovak vágtatnak fölöttük, ágyúdörgéstől remeg a föld és köröskörül városok égneek. És látta őket, amint mellettük térdel a pap s ajkukhoz érint egy kis ezüst keresztet, meg egy Mária-tallért.

A roppant nagy asztal már majdnem egészen megtelt átszellemült arcú, éjféli misére készülő hősökkel, mikor a trónon ülő hirtelen a templom ajtajához Adorján Miklóstra tekintett.

Adorján Miklósnak arca egyszerre olyan lett, mint a vér. Megtántorodott és a földre esett volna, ha a szolgája meg nem fogja.

A trónon ülő pedig meg szólalt:

— Jer ide!

A hangra megzendült a világ, a kristályoszlopok megremegtek s fönt a láthatatlan magasságban trombiták szólaltak meg. És valami kimondhatatlan szépségű induló hangja mellett Adorján Miklós oda járult az éjféli mise gyémántasztalához.

A trónon ülő ráemelte a hősre nagy csillagszemeit s átlátszó kezével a szívéhez nyúlt. Arra a helyre, amely fölött egy tüzes seb égett, mint nagy piros virág.

— Mutasd!

A hős megmutatta szívét és sebét a királynak és az asztalnál ülőknek.

— Köztünk a helyed! — mondta ekkor hangosan a király.

Adorján Miklós szívére szorította a kezét s ki-mondhatatlan boldogsággal az asztalhoz ült.

Fönt a magasságban a harangok ércnyelve éjfél-t ütött. Három ezüst csengő háromszor megszólalt. A harsonák, kürtök, kórusok elkezdtek zúgni.

A trónonülő fölemelkedett gyémántszékében.

Elkezdődött a hősök éjféli miséje.

A hold, a sápadt palástos lovag a Fertő szélén futott már. Fénye lassankint egészen elhomályosodott s hideg, hajnali ködök gomolyogtak az elszürkült hómezők fölött.

Az Adorján-kuriában sárga arccal, mozdulatlanul feküdt a vitéz huszárhadnagy.

Karja a mellén pihent, merev ujjaival a nyakáról lecsüngő ezüst Máriás-tallért tartotta.

Mintha mutatná valakinek...

KELŐ VETÉS.

A szentmiklósi torony harangjai vigan csendültek végig a napsugaras határon, hol már virágzott a rozs.

Az ünnepelőbe öltözött nép seregestül tódult a templom felé. Pünkösdi vasárnapján még a betegek is fölkeltek ágyukból, hogy a misén jelen lehessenek.

Turi Anti is kilépett a kiskapun. Nyalka termén megfeszült a szép magyar ruha, zsebjeiből kikandikált az imádságos könyve, kezében pedig egy vérpiros pünkösdi rózsza hajladozott.

Mikor a templomba ért, a padok már zsúfolva voltak. Jobbról a férfiak, balról az asszonyok.

Elöl az iskolás gyermekek álltak, a padok között hosszú sorban pedig a hajadonok.

Turi Anti meghintette magát szenteltvízzel s fölment a kórusra a legénypajtásai közé. A kóruson megvult a rendes helye, a könyöklő bal oldalán. Most is odament s onnét nézegetett le a virágillattól terhes levegőjű, zsúfolt templomra.

Csengetéskor a kántor belecsapott a megsárgult orgonabillentyűkbe s fölharsant a «Jöjj el Szentlélek Isten» dallama.

Az ős hajú pap megjelent a szószék függőnye előtt s rövid imádság után belekezdett az ünnepi prédikációba. Okosan, komolyan, bölcsen ömlött ajkáról a szó s a hívek ájtatos elmerüléssel hallgatták. Turi Anti is figyelt egy darabig, de mikor véletlenül lepillantott a templom hajójába, észrevette, hogy Török Lidi ott áll a leánysor vége felé, majdnem a kórus alatt.

Turi Anti ünnepi kedvvel gondolt a piros arcú szép barna leányra. Néha négy szemközt beszélgettek is már olyan dolgokról, miktől mindketten elpirultak és igen-igen zavarba jöttek. Most is, amint meglátta a leányt, fölragyogott a szeme s halkan köhögni kezdett, hogy a lányt figyelmessé tegye magára. De az mereven nézett föl a papra s Turi Anti minden kísérlete kudarcot vallott. Egy darabig próbálkozott még s hirtelen, anélkül, hogy meggondolta volna, mit cselekszik, fogta a könyöklőn pihenő pünkösdi rózsát s Török Lidire ejtette.

A pap megállt a beszédében.

Észrevette Turi Antit, amint elpirulva lesütötte a szemeit. Egy darabig várt s a templomra kinos csönd feküdt.

De aztán folytatta a prédikációt.

Vége volt a szentmisének is, a nép özönlött ki a templomból, amikor Turi Anti kicsit nyugtalan lelkiismerettel kilépett a templom ajtón. Oldalt, a dombon álló paplak előtt ott állt a pap s látszott, hogy vár valakit. Mikor Turi Antit meglátta, feléje intett. A legény félve közeledett. A hivek is megálltak, kivált azok, akik a rózsadobást észrevették.

Amikor Turi Anti a paplak kerítéséhez ért, az öreg pap haragosan nézett rá s mielőtt bármit is szólt volna, hirtelen arculcsapta a legényt úgy, hogy a pörge kalap leesett Turi Anti fejéről.

— Szégyeld magad! — szólt azután rá keményen s bement a házba.

Turi Antival egyet fordult a világ. Pörge kalapja ott feküdt a porban, körülötte meghökkent, gúnyos, kárörvendő arcok néztek feléje. Szégyenében nem tudott szólni. Fölvette kalapját, elkezdte róla leverni a port, aztán megindult az utca közepén.

Egy bekötött fejű asszony nem állhatta meg, hogy oda ne szóljon neki:

— No Anti, pünkösdi rózsá nyílik az orcádon!

A legény meg se állt az ingerkedésre. Szó nélkül ment haza felé, de az indulat egyre jobban forrott benne.

Otthon, az első szobában azután kivette zsebéből az imádságos könyvet s éktelen szitokkal vágta az asztalra.

Édesanyja elsikoltotta magát:

— Jézus, Mária. Anti, mit csinálsz?

Turi Antiból ekkor kitört az indulat. Haragjában tört-zúzott mindent, káromkodott s nem lehetett vele bírni. Hiába kérlete apja, anyja, haragjának nem lehetett gátat vetni. Egy darabig otthon dühöngött, azután fejébe vágta kalapját s megindult a korcsma felé.

Dél volt. A nap ragyogott, a pünkösdi rózsák nyíltak a kertekben s a harangok zúgtak a toronyban.

De Turi Anti nem vette le a kalapját. Életében először ment végig az utcán föltett kalappal, mikor Urangyalára harangoznak.

A korcsmában bort hozatott, lekönyökölt az asztalra és bámészan nézett maga elé. A poharakat egymásután hajtotta föl s amint kiürült az üveg, újra hozatott.

Egész délután a korcsmában ült s mikor a hivek délután vecsernyére mentek, hangosan kiáltozott s a poharakat kezdte tördelni.

Elázottan, holtig gyötörten vitték haza késő éjjel a korcsmából s attól kezdve Turi Antit egészen kicserélték. A templomnak többé feléje se

nézett, a leányokat kerülte s vasárnaponkint bejárt a szomszédos városba. Magyar ruhája helyett pantallós városi ruhát vett magának, abban sétált a városban a korzón s délutánonkint füstös, nehéz szagú vendéglőkben a szociálisták gyűléseit hallgatta. Különféle tarka füzeteket, röpiratokat kapott tőlük s otthon a falujában eldicsekedett a legényeknek:

— Szociálista lettem!

Édesanyja sokszor sírva könyörgött neki:

— Mi van veled, fiam, mi van veled? Nem ismerek rád. Hiszen bűnös voltál, megérdemelted a büntetést. Térj magadhoz és engeszteld meg a jó öreg papunkat!

Turi Anti kevélyen felelte:

— Nincs szükségem a papunkra!

— De az Istenre, fiam!

— Arra sincs! — vágta ki keményen a legény s hallani se akart a templomról.

Az idő pedig mult s Turi Anti lassankint a falu botrányköve lett, dorbézolt, mulatott, istentelen, lázító beszédeket folytatott s a falu legényei közül is sokat megmételyezett.

De jöttek a nagy napok. Megmozdult az egész ország s Szentmiklóson is végig futott a hír:

— Kitört a háború!

A legények, a fiatal férjek virágot tűztek a ka-

lapjuk mellé s lázas boldogsággal készülődtek a háborúba.

Az asszonyok sírtak de, azért büszkén tekintettek a hadba induló hősökre.

Turi Anti is félreacsapta a kalapját s végig énekelte a falut a többi legénnyel:

— «Ferenc Jóska azt üzente»...

Délután a pap végig járta a falut s minden házba beszólt:

— Reggel meggyónnak és megáldoznak a hadbaindulók!

Ott is volt másnap reggel mindenki a templomban, a legények, az ifjú férjek meggyóntak, megáldoztak, csak Turi Anti hiányzott.

Reggel az anyja sírva könyörgött neki:

— Fiam, megver az Isten!

A legény szótlán volt, küzködött magával, de aztán fölülkerekedett benne az önérzet.

— Nem megyek!

És nem is ment. Csak mikor az istentiszteletnek vége volt, akkor keveredett a nép közé s indult virágosan, jó kedvvel a többivel együtt a város felé.

Zokogó édesanyjának visszakíáltotta:

— Ne busúljon édesanyám, visszajövök!

Elmentek mindnyájan. A nagy idők szele elsodort mindenkit, az események viharként száguldottak

végig az országon s Szentmiklóson aggódva imádkoztak az asszonyok:

— Könyörülj rajtuk, mennybéli Isten!

Eleinte csak jött egy-egy rózsaszínű tábori lap a faluba. Ez is írt, az is írt, hogy mennek a szerbek ellen, a muszkák ellen. Ne aggódjanak értük, nincs semmi bajuk. Turi Anti is írt néhány-szor. Dicsekedett, hogy jól megy a sora.

De aztán ritkultak a levelek. Megjött az ősz, a fákról is sok levél lehullott, Sabácnál, Kraszniknál, Valjevónál sok jó magyar fiú esett el a hazáért.

Jöttek a szomorú hírek piros sebekről és fehér, néma halálról.

— Hallottátok-e? — járt a hír szájról-szájra a faluban — a Nagy Márton is elesett, a Bognár Ferkó is elesett. Igen sokan megsebesültek, a századból alig maradtak néhányan.

— Hát Turi Anti? — kérdezték kíváncsian.

— Az él. Nincsen semmi baja!

S mikor leesett a hó s néhány sebesült legény hazajött a faluba, valósággal megostromolták az itthonvalókat.

— Hát ez? Hát az? Mi van vele? Él-e?

A sebesültek halkan felelgettek s nagyokat sóhajtottak.

— Élnek. Mikor ott hagytuk őket, még éltek!

De azóta! A Kárpátok zord fenyvesei ropogtak a vihartól s a muszka a homonnai szőlőkben tördelte fel a pincéket.

— Isten, légy irgalmas nekik!

Csak Turi Antit nem érte semmi. A falubeliek, kik már kiharangoztatták, elsiratták a fiaikat, szinte szemrehányóan mondogatták:

— Pedig milyen megátalkodott volt! Meg se gyónt, mikor elment és még sincs semmi baja!

Az édesanyja azonban annál buzgóbban imádkozott:

— Istenem, légy irgalmas hozzá!

Kitavaszkodott. A határ megzsundult, a zöld vetésen cikázott a napfény, mikor Turiéknak levelet hozott a pósta. Kórházból küldte egy irgalmas ápoló apáca. Azt írta, hogy Turi Anti mellett keresztül fúrta egy golyó, kórházban fekszik, de talán megmarad, imádkozzanak érte.

Turiék szaladtak a paphoz.

— Édes lelkiatyánk! — könyörögtek neki — ne haragudjon rá, szolgáljon érte misét, a fölgyógyulásáért.

Az öreg pap meghatottan nézett az aggódó szülőkre.

— Szívesen. Dehogy haragszom rá, hiszen mindig kerestem őt, hogy a jó útra térítsem, de elkerült. Majd a jó Isten megsegíti, ne féljenek!

És csakugyan, mindig jobb és jobb hírek jöttek a messze kórházból. Az Anti már túl van a veszedelmen, az átlőtt tüdeje begyógyult, ha majd egy kicsit megerősödik, haza is mehet a falujába pihenni!

És haza is jött.

A határban már virágzott a pipacs, zengett a pacsirtaszó, a faluban meszelték a házak elejét, mikor pünkösd szombatján Turiék hazahozták az állomásról beteg fiukat. Hátral ült a kasban édesanyjával, ki szinte átölelte a sápadt, beteg katonát, hogy a kocsiról le ne szédüljön.

Az udvarban lassan körülnézett s szinte álmatagon ment be a szobába. Leült és a sűrű kérdészködéskre halkán, elgondolkodva felelgetett. A szomszédok ájtöttek hozzá és megkérdezték:

— Hogy vagy, Anti?

A legény bágyadtan felelt:

— Köszönöm. Jól!

Mikor aztán este lett s az édesapja már lefeküdt künn a pitvarban, a legény odaintette magához az édesanyját.

— Édesanyám!

— Mi kell, drága fiam?

— Huzza ki édesanyám a sublót alsó fiókját!

— Minek, fiam?

— Ott vannak a könyveim, a szociálista irataim, vegye elő őket!

Az anya szó nélkül engedelmeskedett.

— Mit akarsz velük, fiam?

— Süt kalácsot holnap édesanyám?

— Sütök fiam, hogyne sütnék, már meg is kelt a tésztája! Most fül a kemence.

A legény föltápáskodott, kiment a konyhába s cifra könyveivel, füzeteivel oda ült az égő kályha szája elé. Azután szép lassan, nyugodtan, egyenkint bedobálta őket a tűzbe. S közben hosszsan nagyokat sóhajtott:

— Istenem, Istenem!

Az anyának ragyogott a szeme s áhítatosan nézte fiát, kinek halavány arcára tűzrózsákat festett a kemence tüze.

Reggel pedig, pünkösdi reggelén felöltözött Turi Anti a régi szép magyarruhájába. A kis kertben egy hatalmas, nyíló pünkösdi rózsát szakított le s beszólt a konyhába:

— Édesanyám! Mindjárt beharangoznak. Siesünk, hogy el ne késünk!

VILÁGHY PÁLMA.

A földszintes falusi kastély kapuján kigördült a könnyű sárga hintó, amelyen Wechsler Kázmér, a fiatal porcellángyáros távozott menyasszonyától. A kapunál még visszafordult s búcsút intett a veranda lépcsőin álló leánynak:

— Adieu, Pálma!

A fehér ruhás leány megfordult s atyjára nézett, ki egy kényelmes nádszékből üldögélt:

— Szóval nem vonul be! — szólt a leány fojtott indulattal s haragosan pillantott a távozó kocs után.

Az uraság kedvetlenül nézett a leányára. Neki se tetszett, hogy leendő veje oly cinikusan beszél a háborúról s hogy a katonai szolgálat alól fölmentette magát. Unottan félre tolta a csibukját s fölkelte a helyéről. Egy darabig rakosgatott a kis szalmaasztalon, aztán szemközt fordult a leányának.

— Kedves Pálma — mondta — a milliomosok, úgy látszik, könnyen túlteszik magukat a

háborún és a katonáskodáson. Ha nekünk lenne fiunk, az már bizonyosan ott harcolna a többi nemes ember között. A Világhyakat nem kellene biztatni. Azok nem mentetnék föl magukat, még ha volna is rá jogcímük, de Kázmér, tudod, idegen származás.

— Az. És vőlegénye Világhy Pálmának, Világhy Ödön és Bornemissza Magdolna leányának.

Az öreg csitítani akarta a fölhevült leányt.

— Ugyan Pálma! Hát nem szereted őt?

Világhy Pálma ingerülten csattant föl.

— Nem szeretem? Hogyan kérdezhetsz ilyent apám? Csak nem ígértem volna neki a kezemet ha nem szeretném, de mikor minden látogatásakor szinte tervszerűen rombolja bennem a legszentebb érzelmeket! Szeretem, igenis szeretem őt, de meg lehet, hogy ez a szerelem holnap már gyűlölet lesz.

— Pálma, az Istenért, gondolj szegény anyádra. A halálos ágyán ígérted, hogy hozzá mégysz, hogy...

— Igen, de anyám még nem tudta, hogy...

— Pálma, ne szólj többet. Ne!

— De kimondom! Ha anyám tudta volna, hogy Wechsler Kázmér gyáva, bizonyosan nem kívánta volna, hogy a felesége legyek!

— De Pálma, gondold meg, milliomos...

A leány fölkapta a fejét. Valami nagyot akart mondani, de aztán meggondolta a dolgot. Szó nélkül megfordult s a verendáról lement a kastély elé, a nagy vadgesztenyefa alá. A fa körül szépen gondozott virágágyak illatoztak s a vasrácsos kerítésen át ki lehetett látni az utcára. Pálma leült a fa alatt álló fehér székek egyikére, az asztalról levette himzőrámáját s elkezdett öltögetni.

A délutáni nap forrón tűzött az utcára.

Egyszer csak kinyílt a rácsos kapu s egy meztlábás fiatal parasztasszony lépett be a kertbe. Amint meglátta a leányt a gesztenyefa alatt, meggyorsította lépteit s egyenesen az asztal felé tartott.

— No, Borbála, mit hoztál? — kérdezte Világhy Pálma.

— Kezét csókolom, nagyságos kisasszony, a póstát hoztam el. Már csak én hordom mindig, míg az uram haza nem jön a háborúból!

Egy csomó levelet s ujságot tett félve az asztal szélére s alázatos, piros képpel nézett a komoly, finom kisasszonyra.

— Irt az urad? — kérdezte a leány érdeklődve.

— Irt, kezét csókolom, de már nagyon régen. Már több, mint három hónapja. A Kárpátokból írt április elejével!

— Nem aggódsz miatta?

— O, dehogyan, drága jó kisasszonyunk, minden este mécset gyujtok a Mária-kép előtt, a kis fiam is mellettem térdel, úgy imádkozunk érte, hogy az a nagy Isten el ne eressze szegénynek a kezét, de hát belenyugszom az Isten akaratába. Ha egyszer mennie kellett, nem tehetünk róla!

Világgy Pálma részvétellel nézett az egyszerű fiatal asszonykára s megkérdezte:

— Szeretnéd, ha itthon maradt volna?

Az asszony meghökkenve nézett rá s lassan kiegyenesedett. De csak egy pillanatra, mert a másik percben újra lesütötte a szemét. Hanem a hangja határozottan csendült föl:

— Azt nem! Nem hibás az én uram, hála Istennek, se nem vak, se nem sánta. Inkább legyen ott a többivel, mint hogy itthon lézengjen nyomorultan a falu csufjára.

Világgy Pálma elszégyelte magát. Hogy a zavarát elpalástolja, fölvette az asztalról a leveleket s rászólt az asszonyra:

— No, elmehetsz Borbála, Isten áldjon meg!

Az asszony végigment a fehér kavicsos úton s csöndesen behúzta maga után a vasrácsos kaput.

Világgy Pálma idegesen nézegette a leveleket,

de egyet se bontott föl. Letépte az ujságok szalagját s elkezdte olvasni a háborús jelentéseket. De nem volt türelme hozzájuk s a híreket kezdte böngészni. Egyszer csak megakadt a szeme egyiken, amelynek ez volt a címe: Protekció. Elkezdte olvasni:

«A kárpáti fronton most érdekes szóbeszéd járja a katonák közt. Egy francia generális Párisban összetalálkozott az utcán egy ragyogó elegánciájú, ifjú hadnaggyal.

A generális meglepetten siet a sudár ifjú üdvözlésére s csodálkozva kérdi:

— Ah, ön itt és nem a fronton?

A hadnagy ajkához emeli kezét és súgva mondja:

— Protection, mon general!

A Maas-menti lövészárokban pedig egy német generális látja, hogy a lövészárokban egy szakállas, torzonborz hajú, pápaszemes német professzor szorongatja a puskáját s kémelve néz a távolba.

A generális meglepetten néz az öreg professzorra és csodálkozva kérdi:

— Ah, ön itt és nem odahaza?

A professzor ajkához emeli kezét és súgva mondja:

— Protection, mein General!»

Világhy Pálma ölébe ejtette az ujságot.

Amerre néz, amit olvas, mindenütt azt látja, hogy a férfiak lelkesen, önfeláldozóan mennek a háborúba. A falujukból zeneszóval, virágosan mentek el a legények, később a házasemberek is, mind, egytől-egyig. Aztán jöttek a rémhírek s a falu homlokára kiült a gond. Egy-egy hetyke, fiatal legény megjött a faluba sápadtan, betegesen, oldalán egy-egy piros sebbel, melyet a halál csókolt oda, hogy minden vérét kiszívja. A piciny kis falusi kórház előtt esténként kiültek a padra a lábbadozó sebesültek s csillogó szemekkel meséltek az uhnowi temetői harcról, Rawaruskáról, Dukláról, Homonnáról. Aztán elmúlt néhány hét, a sebek begyógyultak, az arcra visszatért az élet piros színe s a falu egyszerű fia, a piroszsinóros kis huszár újra fölköttötte a kardot.

— Nem félsz visszamenni? — kérdezték aggodva a falubeliek.

— Én? — szólt a huszár lelkesen. — Levágom még a fákat is az út mellett!

És újra virágot tűzött a csákója mellé s újra muzsikaszóval ment az ezredéhez. Az asszonyok sóhajtoztak utána, különösen egy pirosképű barna leány, de azért a szívük tele volt büszkeséggel s a világért se szerették volna ha otthon marad.

A megyeszerte páratlan szépségű dzsentrileány vőlegénye pedig itthon lézeng és szinte tűntet a tétlenségével.

Világgy Pálma keserűen gondolt a milliomos vőlegényre.

— Csak legalább volna igazi oka az itthonmaradásra! — Elvégre nélkülözhetetlen emberek most is vannak, akik jobban szolgálják a hazát itthon, mint a harctéren. De ő, egy milliomos porcellángyáros!

Az utca felől kocsirobogás hallatszott s a rácsos kapun hirtelen bekanyarodott egy vászon-tetejű, nagy családi batár.

Világgy Pálma meglepetten kelt föl a helyéről s a vendégek elé sietett.

A batár megállt a verandánál s a főispánné szállt ki belőle két leányával.

— Megleptünk, Pálma! — szólt a főispánné s megölelte a házikisasszonyt — bejelentés nélkül jöttünk ki hozzátok egy órára!

Világgy Pálma arca földerült s örömmel kísérte vendégeit a verandára. A poros köpenyeket hamarosan leszedte róluk s leültette őket a kényelmes nádszékekbe. Hűsítőket hozatott s szerető gondossággal forgolódott körülöttük.

— Hol van a papa? — kérdezte a főispánné.

— Ó, valószínűleg kiment a határba a mun-

kások után. Most oly sok gond van velük, mióta a cselédség legnagyobb része bevonult.

A főispánné bólintgatott a fejével.

— Gondolom édesem, gondolom, mennyi most a teendő. Nálunk is, bent a székvárosban. Szegény uram alig győzi a rengeteg munkát. Tudod, az a sok intézkedés, az ételmezés, a szállítások.

— Igaz.

— No és a családi gondok. A kisebbik fiunk, ki a hetes huszároknál szolgál, már régóta nem írt. Úgy aggódunk miatta!

Aztán mintha hirtelen elrestelte volna magát, érdeklődve fordult Pálma felé:

— És Kázmér? Hol harcol?

S mielőtt még választ kapott volna, megjegyezte:

— Képzeld, míg el nem felejttem, a Backgyerek, a bérlőnk fia itthon van. Az apja fölmenttette valami hadseregszállítás címén.

Világhy Pálma elhalványodott.

— Úgy? — szólt megremegve. — Akkor kezethozhat a vőlegényemmel. Ő is itthon van!

Ajkai remegtek s arca bíborpiros lett a szégyentől.

A főispánné észrevette, hogy nagyon tapintatlan volt. Sietett magát kimagyarázni:

— Igen? Ó, de az egész más! Ő gyáros, ő szállít a hadseregnek...

— Igen, szállít — porcellánagyút!

Mikor Világhy Ödön estefelé haza jött, leányát a verandán találta. A leány lassan fölkel s egy címeres levelet adott át atyjának. A címeren a Világhyak oroszlánja ágaskodott, feje fölött zöld mezőnyben véres karddal.

— Olvasd el! — szólt a leány kiegyenesedve. — Bent van a jegygyűrűm. Ez az utolsó levele Wechsler Kázmérhoz Világhy Pálmának!

Az öreg uraság ránézett a leányára s feléje tárta karjait.

— Az én leányom vagy!

A NAGY IDŐK.

Átok.

Három nap óta vonult már előre a győztes honvédsereg. Az orosz egymásután adta föl állásait s vonult vissza a galíciai határ felé.

— Előre, fiúk! — hangzott a hadnagy szava s a fáradt legénység halálmegvető elszántsággal nyomult előre. Az egyik közvitéz, Baky Sándor oda szólt a pajtásának:

— Ettél ma, pajtás?

A legény bágyadtan nézett Baky Sándorra. Arca sápadt volt, homlokáról forró veríték gyöngyözött.

— Nem én! Egy fél répát találtam délelőtt. Azzal vagyok egész nap.

— Sokáig megyünk még?

— Nem tudom. Talán estére megpihenünk!

Elhallgattak s szóltanul mentek előre. Köröskörül kiégett tar mezők sárgállottak, észak felől sötétzöld erdő komorlott. A nap ragyogott az erdő fölött s búcsuzásakor dús arannyal öntötte el a lombokat.

Este lett, mire a fáradt honvédség az erdőhöz ért. Az orosz már mélyen bent járt az erdőben.

— Fiúk! — szólt a hadnagy, mikor a magyar csapat letelepedett. — Emberül harcoltatok három nap óta. Türetetek éhséget, forróságot. A trén messze jár mögöttünk, talán napok telnek el, míg utól ér. De mi még nem végeztünk. Az erdőt még el kell foglalnunk. Legyetek türelemmel még ma. Az egyetlen konzerv-dobozt, mi a borjútokban van, ma még nem szabad föl bontani. Majd reggel, ha a muszkát kiűztük az erdőből s kiérünk az orosz síkra, akkor tartjuk meg a győzelmi lakomát. Addig tűrjétek még. Hiszen magyar fiúk vagytok!

Baky Sándor fáradtan dőlt le a földre. Az éhség kínozza, de szó nélkül engedelmeskedett. Majd holnap — gondolta — megszűnik az éhség. Addig álmodik otthoni fehér kalácsról.

A tábor pihent. Az éjszaka csendes és csillagos volt, mint otthon, a Csalóköz aranyos mezőin. De kora hajnalban megzendült a kürt, a honvédek vidáman ébredtek s megindultak az erdő ellen. A harc nehéz volt, órákig eltartott, de végre is győzelemmel végződött. Az orosz messze elvonult s a honvédek kiérték az erdő szélére. Nagy sárga síkság tárult szemük elé, melynek horizontján magasan lebegett egy orosz falu templomának hagyma alakú hármas tornya.

A honvédek letelepedtek a sárga síkon s a hadnagy megszólalt:

— No fiúk, most már ehettek. A konzervet bontsátok föl, egyetek s énekeljeteK valami bús magyar nótát!

Baky Sándor izgalomtól remegő kézzel kezdte bontogatni a borjuját. A négy napi nélkülözés után végre elérkezett a boldog pillanat, amikor elgyöngült erejét fölüdítheti, visszaszerezheti. Csilagos kését neki feszítette a doboznak. A pléh-tető nehezen engedett, de egyszer csak mégis fölpattant. A legény beletekintett a dobozba s elhalványodott:

— Mi ez? — szólt megdöbbenve.

A többiek is fölbontották a magukét s az elszörnyülködés rekedt kiáltása röppent el ajkukról.

— Homok van benne! — kiáltotta Baky Sándor vérbeborult szemekkel.

— Homok van benne! — ordították a dühödt legények s egy pillanat alatt végig cikázott rajtuk a kínzó, keserű éhség. Négy napi harc és éhség után homok vár rájuk, ezzel táplálja őket a...

— Kicsoda?

Baky Sándor ég felé emelte a homokkal telt dobozt:

— Átkozott legyen! Átkozott legyen minden

gondolata s a föld ne vegye be testét! És átkozott legyen az is, aki véres bosszút nem áll ezért az égbekiáltó bűnért!

Földhöz vágta a homokos dobozt és sírva borult a földre. Könnyeit mohón itta a megtiport sárga orosz föld...

Gazember.

Az őr felhúzta szőrtalpú csizmáit, hogy kopogása ne hallassék és végig ment a fogház folyosóján. Egyetlen lámpa égett a sarokban. A sárgafény meg-megvillant a feltűzött szuronyon.

Az őr megállt az egyik ajtó előtt és hallgatózott.

Belül három fiatalkorú rab volt, kik már lefeküdtek.

Az őr figyelt. Hallotta, amint az egyik ifjú rab halkan beszélt:

— A háztetőt zsupoztam, mert az ősszel leégünk. Anyám, aki özvegy, az udvaron rakosgatott, mikor a szomszéd gazda átjött hozzánk és belékött az édesanyámba.

Lekiáltottam hozzá a tetőről:

— Antal bácsi! Hagyjon békét az édesanyámnak! Fölnézett hozzám és azt mondta:

— Gyere le, kutya, ha meg akarsz halni!

Én tovább zsuppoztam, de ő egyre gorombább lett az anyámmal. Erre gondoltam egyet és leugrottam a tetőről.

— Antal bácsi — mondtam neki és tréfából vállára tettem a kezemet — ne okoskodjék ám sokat, mert velem gyülik meg a baja!

Felém fordult és akkor láttam, hogy a szemei véresek. Meghökkenstem és ki akartam térni előle. De már nem lehetett.

Fölkapott egy vasvillát és egyenesen a szívemnek irányította. Tudtam, hogy vér folyik rögtön. Hirtelen fölemeltem a zsúpozó dorongot s mielőtt a vasvillát belém szúrta volna, hatalmas ütest mértem a fejére. Csak egyet ütöttem, de hallani lehetett, amint nagyot roppan a feje. Szó nélkül elhanyatlott s másnap, a temetés előtt már elfogtak a csendőrök. Az anyám meg én majdnem meghaltunk a szégyentől, mert fertályos gazdák voltunk és nagyon becsültek a faluban. A templomnak is mi vettük az ezüstcsengőt és husvétkor mindig gyóntunk.

Elhallgatott. Valaki elnevette magát mellette. Egy durva, fiatal hang, a rabcella megrögzött lakója vigasztalta a jövevényt:

— Ne búsulj, cimbora! Örülj, hogy itt lehetsz! Itt jó sorsunk van, kapunk enni és meleg szobában vagyunk. Egy év múlva kikerülünk innen.

Akkorra mindenkit ellőnek a háborúban és mi leszünk az urak!

Az őr lekapta válláról a puskát és hatalmas ütést mért vele az ajtóra:

— Gazember! Elhallgass...

A márványtábla.

A templom-tér százados gesztenyefái közt állt az ősrégi, kupolás dóm. A gesztenyefák rügysző ágait borzongatta a tavaszi szél.

A dóm felől néhány katona közelgett. A templom lépcsőinél, az oszlopok alatt már égett a villanylámpa. A nép tódult ki a háborús litániáról. Bent, a kórus alatt áldogált már csak néhány népfölkelő katona. A kórus nehéz árkádjai már homályba voltak borulva.

— Látod? — mondta halkán az egyik katona a másiknak s egy sima fekete márványlapra mutatott az oszlopok között.

A többiek oda néztek.

— Ez a márványtábla, melyről a póp ma délelőtt prédikált. Erre vésik rá azoknak a nevé, akik a harctéren elesnek.

— Erre?

— Erre. Aki a városunkból elment vagy elmegy és nem jön többé vissza, a neve itt lesz megörökítve a dómtemplomban, aranybetűvel.

— A dómtemplomban?

— Igen.

— Aranybetűkkel?

— Igen.

Elhallgattak és elmélázva nézték a nagy falat, melyen elhalt régi püspökök nevei és címerei ragyogtak.

— Istenem! Itt a dómtemplomban! — suttogták csöndesen.

A sekrestyés oltogatta a villanylámpákat. Már csak egy égett, a kórus alatt. A dómra mély homály borult, melyben itt-ott megcsillantak a gigantikus oszlopok aranyos pillérei.

— Menjünk! — mondta aztán az egyik katona. De mielőtt megindult volna, homlokát hirtelen a hűs márványhoz érintette, egy pillanatig rajta nyugtatta, azután ájtatosan megcsókolta. A többiek utána csinálták. Aztán nehéz léptekkel indultak kifelé.

Az ajtónál, az oszlopok alatt hallani lehetett, amint az egyik hangosan kérdezte:

— Vajjon mi rajta leszünk-e?

Az ébredő tavaszi szél körülhengte arcukat s úgy álltak ott a magas lépcsőzeten, mint a katakombák márványai mögött nyugvó vértanúk hőselkű unokái.

HIV A FÖLD.

A bíró megsajnálta a vádlottat, ki egész testében reszketve állt előtte.

— Fiam — mondta neki szelíden — mondj el mindent őszintén, akkor enyhébb lesz a büntetésed!

Kiss Péter, a tizenhét éves tolvaj nagyot sóhajtott. Végig simította kezével cifra kis paraszt mellényét és szomorúan mondta:

— Nagyon szerettem volna haza menni!

— Tudom, fiam! — szólt a bíró nyájasan — de nem ezt akarom hallani. A lopást mondd el, hogyan történt!

— Az úgy történt, hogy búcsura mentünk Máriavölgybe. Két napig mentünk proceccióban, szent zászlókkal és énekekkel. Mikor megérkeztünk, még tiszta volt az ég s a nagy templom forró volt, mikor gyóntunk és áldoztunk benne. Olyan meleg volt, hogy sokan elájultak a templomban, ki kellett vinni őket az ákáciigetbe a

templom mellé. Az égen fekete felhők gyülekeztek s hallani lehetett a távoli mennydörgést.

Mi megvártuk a szentmise végét, de ekkor már szakadt az eső. A zászlókat begöngyöltük és futva igyekeztünk a korcsma-istállóba. Ott volt a szállásunk. Ott töltöttük az egész délutánt, az egész éjszakát, de az eső másnapra sem állt el. Már sokan türelmetlenek voltak és azt mondogatták, hogy ha ki nem tisztul az ég, a prosció vonaton megy haza. Eltelt egész nap, az eső még mindig esett. Tudtam, hogy reggel csakugyan el is indulnak vonaton s én nem mehetek velük, mert nincsen pénzem. Egész éjjel nem tudtam aludni. Egyre azon töprengtem, honnét szerezhetnék pénzt.

Az istállóban, ahol aludtunk, füstös lámpa égett. Ugy éjjel felé láttam, hogy Török István, aki előénekes szokott lenni a búcsujárásokon, a mellényzsebjeből és a tarisznájából pénzt vesz elő és elkezdi olvasni. Sok pénz volt nála, különösen papirosból. Valami öt ilyent szépen egymás fölé rakott, összehajtogatta s szépen a mellénye zsebjebe tette. Aztán magára húzta a szűrét és eldölt a szalmán.

Aludt mindenki és a füstös lámpa alighogy pislogott.

Fölültem a helyemen s reszketve néztem az

öregemberre. A szívem hangosan dobogott, mikor az ördög megszólalt bennem:

— Lopd el!

Aznap gyóntam s a csudatevő Mária ezüst oltára előtt áldoztam. Megrémültem a gondolat-tól, de az ördög nevetett bennem.

— Bolond! — mondta — hiszen csak egyet kell elvenned belőle, otthon azt is visszaadhatod!

Küzködtem egy darabig, aztán magam sem tudom, mi történt. Csak azt tudom, hogy oda csúsztam melléje s a zsebjéből kihúztam a bankókat. Ő meg se mozdult. Hanem mikor kezdtem a papirosokat széjjel bontani, hogy egyet elvegyek belőlük s a többit visszategyem a zsebébe, hirtelen megszólalt:

— Ó, Mária, Szűzanyám!

Álmában beszélt, de nekem minden vér meghűlt az ereimben. Nem mertem megmozdulni. A pénzt hirtelen elrejtettem s a szalmába fúrtam a fejemet. Vártam, hogy majd visszalopom a pénzt a zsebébe, de az alvók itt is, ott is megmozdultak, nem tehettem semmit. Közben meg elkezdett világosodni, a búcsusok egymásután fölébredtek. Künn szakadt az eső, az emberek zúgolódtak:

— Menjünk a vonatra! Nem várhatunk itt he-
tekig!

Elkezdtek készülődni. Az emberek vállaikra vették a szűrűt, az asszonyok fejükre húzták a szoknyáikat, a nagy cifraszélű esernyőiket fölnyitották s az állalóból nagy csapatban megindultak az állomás felé. Velük mentem én is. De hideg veríték verte ki a homlokat s azt hittem, hogy Török István minden percben torkon ragad.

Az állomáson akkor váltottam jegyet, mikor már a többiek mind a sinek előtt álltak s várták a vonatot. A sok aprópénz, mit a bankóból visszakaptam, majdnem kiégette az oldalamat. De nem történt semmi baj. A vonat beérkezett s mindnyájan beszáltunk. Az eső még mindig esett s a búcsusok álmosan nézegettek ki az ázott vetésekre s az elmaradó falukra.

Egyszer csak éktelen lármá keletkezett az egyik kupéban. A zajból kihallatszott Török István hangja, ki rekedten kiáltozta:

— Tolvajok, zshiványok, elloptátok a pénzemet!

Mindenki oda tódult a kupé ajtajához s hangosan méltatlankodtak a gyanúsítás miatt.

— Részeg disznó, elitta! — mondta egy fekete-kendős asszony s haragosan nézett farkasszemet az előénékessel. De Török István nem engedett. Addig lármázott, míg a kalauz oda nem jött hozzánk.

— Mi történik itt? — kérdezte szigorúan.

— Ellopták a pénzem, ezek a szent bucsúsok! — mondta Török István keserűen s fölemelte az öklét:

— De ki nem megy innen senki, míg elő nem kerül!

A férfiak megsokalták végre a gorombáskodást s meg akarták verni az előénekest.

— No, no, emberek! — csitította őket a kalauz — legyen eszük, ne biráskodjanak itt. Majd az állomáson igazságot tesz a csendőr. Megvizsgál mindenkit. Majd ott kitűnik, ki a tolvaj.

Szédült a fejem és arra gondoltam, hogy leugrom a vonatról. De mindenütt emberek álltak, nem tudtam megmozdulni sem. Az állomásunk pedig szédítően közeledett. Mikor leszálltunk, a kalauz bement az épületbe s csakhamar két kastollas csendőr jött ki.

Mi ott álltunk az állomás előtt nagy csoportban.

— Mit csináljak? — gondoltam rémülten s a következő pillanatban hirtelen elkezdtem futni. Ez volt a vesztem. Az egyik csendőr élém került s pár pillanat alatt elfogott.

— Ohó! — kiáltott rám nevetve — szökik a tolvaj?

A búcsusok háborodva akartak nekem esni, de a csendőrök szó nélkül megkötözték a kezemet.

— Mars! — kiáltottak rám s visszavezettek a vonatba. A pénzt, amit a zsebemből kivettek, nem adták oda az előénekesnek, hanem őt is magukkal hívták. A vonat megindult s vitt a börtönig, ahol két napig vallattak, aztán elszállítottak Nagyvárra, a javító-intézetbe.

A bíró jegyeztetett egy papírra, majd hirtelen fölemelte a fejét.

— És onnét mért szöktél meg? — kérdezte keményen.

A fiú egyet lépett előre s a hangja dacos lett.

— Én nem tettem semmi rosszat a javítóban. Mindig jó voltam és éjjelenként a csudatevő Mária ezüst oltáráról álmodoztam. A javítóban mindenki azt mondta, hogy egy év múlva haza mehetek. Édesapám ugyan azt írta, hogy agyonüt, ha haza megyek, de aztán megbocsátott s mikor az egy év eltelt, megkérdezte, hogy megyek-e már? Azt írta, hogy zöldek a határok és nemso-kára aratnak.

A fiú hangja elcsuklott s ajka remegni kezdett.

— Könyörögtem a javítóban, hogy eressenek haza, megszenvedtem már a bűnömért, de hiába volt minden. Aztán megtudtam, hogy háború van, hogy mindenki elment a muszkák ellen. Ujra föltámadt bennem a remény: talán most haza mehetek, megláthatom újra a falut, a határt.

De nem mehettem. Elmult a tél, mikor az anyám megírta:

— Fiam, apádat is elvitték katonának. Most itt van a sok szép földünk és nincs aki munkálja...

A fiú szemét forró könny futotta el.

— Biró úr — mondta esdekelve — két év óta nem láttam a falunkat. Én nagyon szeretem a mi földjeinket, a szép zöld buzatáblákat, a falunk tornyát és a temetőt... Nem tehetek róla, nem bírtam ki tovább a javítóban. Megszöktem onnét, de elfogtak s ide hoztak. Édesapám háborúban van, az anyám vár, nincs több gyermekünk és én meghalok, ha nem mehetek haza aratni, búzát aratni...

A biró kinézett az ablakon. Képzeletében fölragyogott a magyar róna dús kalászaival, kék virágjaival, piros pipacsaival s komoly arcú magyarjaival, kik oroszlánokként küzdöttek a Kárpátokban, mert nagyon szerették ezt a földet.

Lassan visszafordította a fejét és szeretettel nézett a fiúra.

— Hát haza akarsz menni fiam?

Kiss Péter tündöklő arccal tárta ki karjait:

— Haza! Haza!

MEGHALT A BOÓR IVÁN ANYJA.

(A Boór Iván özvegy anyjának a története ott kezdődött, mikor a fia, Iván, hirtelen meghalt. Akkor ijedt sóhajtasok röppentek szét a Bakony völgyeiben s az emberek szánakozva mondták:

— A Boórék előtt alighanem megperdül a dob!

Mert a Boór Iván egyetlen fiú volt s az özvegy utolsó reménységét ebbe a fiúba helyezte. Ha ez megnő s átveszi a roskadásig megterhelt Boór-birtok maradványait, talán sikerül neki megmenteni a család nevét és vagyonát.

De nem sikerült.

Huszonhárom éves korában, amikor mérnöki tanulmányait befejezte s már készek voltak tervei, melyekkel a rosszul kezelt, kihasználatlan birtokot a technika modern eszközeivel rendbe hozhatta volna, a fővárosban hirtelen meghalt. Hogy miben, senki se tudta. Az orvosok se. Azt mondták, zseni volt, agyontanulta magát, alighanem agyszélütés érte.

És hazahozták tompafényű érckoporsóban, dübörgő vonaton a Bakony hegyei közé s eltemették egy szellős, nyírfás dombra. Az özvegy pedig moratóriumot kapott a hitelezőktől, mert most már biztos volt, hogy a pénzüket megkapják, hiszen meghalt az utolsó örökös. És nem háborgatták többé a gyászruhás özvegyet, várták szépen türelemmel a jövőt.

A völgyben pedig suttogó, bánatos legendák keltek szárnyra a fiatal Boór Iván hirtelen haláláról s a roskatag kuriák zárt ablakai mögött apró magyar tragédiákról beszéltek.)

Három nappal ezelőtt sürgönyt kaptam, melyben tudatták velem, hogy a Boór Iván anyja meghalt. Mivel régi tradíciók fűztek a családhoz, elhatároztam, hogy elmegyek a temetésre. Vonaton utaztam, ameddig lehetett, azután a hegyszakadékok, vízmosások közt kocsin hajtottam a hegyek közé. Az eső meg-megeredt, a felhők alacsonyan jártak. A pannonthalmi monostor, mint egy ázott, nagy madár ült a hegyek tetején.

Délre értem a faluba.

A Boór-kurián fekete zászló volt kitűzve, mely a permetező esőtől nedvesen csüngött alá. A tárt kapujú, nagy udvar szép tisztára volt söpörve s a végén néhány kopott idegen fiakker ázott.

Bent, a feketébe vont ebédlő közepén égő

gyertyák és fojtó szagú virágok közt kiterítve fekküdt a Boór Iván anyja. Fejénél kereszt állott, a lábánál ezüst szenteltvíztartó.

Távolról jött idegen rokonok kisírt szemmel jártak-keltek a házban s igen hálálkodtak, mikor koszorúmat a ravatal elé tettem. A koszorú szalagjának a felírásán mélyen elérzékenyültek. Pedig mindössze csak ez volt rajta:

— A Boór Iván anyjának.

És nagy sóhajtások között, valami idegenszerű, távolról hangzó hangon eszméltek, hogy az ám, a szegény Iván, milyen hirtelen elment, én meg milyen hosszú, csendes emlékezéssel gondolkodok rá. És láttam, hogy rosszul érzik magukat, amiért a váratlanul elhunyt örököst előhoztam nekik.

Délutánra kitisztult az ég.

Négy órakor, a harangcsendítésre gyűlni kezdett a nép s a vén udvar lassanként megtelt emberekkel.

Nagy templomi lámpákat hoztak, melyekben vastag, sárga gyertyák pislogtak. Fekete zászlóval vonultak ki a parasztasszonyok. A fejük fekete kendővel volt bekötve.

A koporsót kihozták az udvarra. A rokonság köréje állt s a pap hosszú, monoton hangon intonálta:

— Oremus pro fidelibus defunctis!

Nagy, bömbölő hangon elkezdte a kántor a gyászéneket, a zsufolásig megtelt udvar rázendített a circumdederuntra s zengett-bongott az udvaron az idegen, elnyújtott gyászdal.

A tömjén füstje elvegyült a hervadt virágok átható szagával s hosszú, kékes felhők alakjában huzódott el a kertek fölé.

Azután megmozdult a hatalmas tömeg, a gyerekek előre futottak. A halottat négy vállas ember vállára vette, a harangok rémült kongásba kezdtek s a menet megindult a temetőbe vivő úton.

Fönt a szellős dombon, a fia mellé temették el a Boór Iván anyját. Sok virággal, könnyel s egy falutól telhető teljes gyászpompával.

Mikor oszladozni kezdett a nép, én a dombról néztem a hullámozó tömeget. Akkor láttam, hogy közöttük imbolygott a Kohn-kisasszonyok vérvörös napernyője s egy-két fényes magas cylinder.

A koszorúkat rárakták a friss sírra, aztán nagyokat sóhajtvá megindult a rokonság haza. Velük mentem én is.

Otthon még nem szedték le a gyászdrapériákat az ebédlő faláról. Mindegy volt. Oda mentünk be az utolsó aktusra.

Már akkor ott várakozott ránk a Kohn úr a

sógorával. A Kohn-kisasszonyok vérvörös nap-
ernyője ott feküdt a fekete asztalon. Ugyanazon
az asztalon, amelyről a Boór Iván anyját csak az
előbb vitték ki a temetőbe.

A vagyonrendezés nem tartott soká.

Kohn úr a sógorával együtt bemutatta az öz-
vegy hitelesen kiállított írásait, váltókat és adós-
leveleket, a birtok, szőlő és házbecslést, melyek
az özvegy adósságai fejében Kohn úrra és sógo-
rára szállnak át. Az átírástól fölmutatták a törvé-
nyes okiratokat. A rokonságnak a régi kuria be-
rendezése marad. Ezen osztoznak meg testvérie-
sen, egyetértően, szeretettel.

És elkezdődött az osztzkodás.

Először künn az udvar hátuljában a régi, ho-
mályosfényű családi batár került sorra. A rokon-
ság fitymálva nézegette, botjával böködte s pity-
tyegette a száját. A régi, pudvás fája se ér so-
kat. S amikor a Kohn úr nagylelkűen megje-
gyezte, hogy szívesen megtartja magának, hama-
rosan meg is egyeztek.

A lovakat, ökröket, gazdasági eszközöket hamar
szétosztották.

A kamarák, istállók, színek, padlások egykettőre
kiürültek. A konyhaberendezés is szépen elosz-
lott négy felé, aztán került a sor a szobákra.

Ott bizony kevés értékes holmit találtak.

A falakon néhány régi festmény volt, bizony szinehagyott, fakó képek. A Boór Iván szép-
anyja, nagyanja régi főköthben s két nagysza-
kállú, merev nézésű Boór. Mindössze a keretek
érték valamit. Azokat el is osztották, de a képe-
ket kivették belőlük. És rám néztek, szinte bocsá-
natkérően, hogy fogadjam el a fakult jószágokat.

A bútorok kopott selyme senkinek sem kellett.
Régi karosszékek sárgult csipkái alatt kikandi-
kált a kóc, lószőr s a durva rángatások között
eltörött egyik-másiknak a szúette lába. A fabuto-
rok is régiek, cikornyásak voltak. Egy alacsony
fekete kredenc tetején alabástrom-oszlopos rokokkó
óra állt. Ezt felhúzták és üttettek vele. S az ütés-
kor egy régi, bánatos rajnamenti keringő dallama
csendült ki belőle. De igen halkán és igen szo-
morúan. Hát ez se nagyon kellett.

De azért a könyvekre ráadásul elfogadta az
egyik rokon. Jó lesz neki ez a kopott hangszer
is, ha már a szép, nagy, öblös grammafon (az
Iván hozta sok évvel ezelőtt az anyjának) nem
lehetett az övé.

A szekrényekből régi módi fejkötők, bársony
rokolyák, fakult, sárga selyemcipők kerültek elő.
Mind, mind az özvegy fiatalságának idejéből.
Ezeket se igen kapkodtak, még úgy sem, mint
az apró bútorokon.

És hamarosan befejezték az osztozást. A legtöbb üres, kopott holmit megvette a jószívű Kohn úr. A rokonok lassan fölkészülöttek. Kocsira rakták, ami jutott nekik, a marhákat már előbb útnak indították, aztán elbúcsúztak és kihajtottak a régi nemesi kuriából.

Itt most már mások az urak.

A Kohn-kisasszonyok vidáman, nevetgélve jártak be az új házat. Piros napernyőikkel lesétáltak a kertbe és mályvarózsákat tűztek a hajukba.

Ekkor én is elhagytam a régi házat.

Csöndesen bekanyarodtam a temetőbe vivő útra s hajtottam el a domb felé. Már este volt és tücskök énekeltek a mezőn. A fák között feljött a hold és a tájon ezüstös tavaszi párák úsztak. Én fölmentem a dombra, odaálltam a Boór Ivánnak és édesanyjának a sírja elé s úgy néztem a völgyre.

A faluban már kigyulladtak a sárga ablak-szemek.

A Boórok soha többé nem látják azokat. Itt alusznak némán, mélyen, ezen a szellős dombon, a lábaim alatt.

Az ő nevüket kitörölték az élők sorából...

(Eddig tart az én történetem a Boór Iván anyjáról. Nagyon rövid és nagyon eseménytelen történet. Olvasni is igen-igen unalmas. Talán őszi

esőhulláskor lehet csak megérezni és meglátni a sorszemek közt kibuggyanó meleg könnyeket.

De én mégis leírtam s az írásaim között mindig nagyra fogom becsülni, mert az ilyen kis magyar történetekből szomorú, lassú, csöndes sírás hallatszik ki.

— Halljátok-e ti ezt a sírást?

Mert egyre több a magyar ház, melynek lakói kihalnak. A homlokukról leveszik a régi címert és a szent Flórián szobrát. Elkótyavetyélnek mindent, szent, régi könnyekkel áztatott családi ereklyéket s idegen hangok hangzanak a komoly szobákon, melyekre ijedten néznek össze az elárvult, ó falak.)

VICOLO DELLA MIZERICORDIA.

Mikor a püspök a palota lépcsőin fölfelé indult, az inas meglepetten nézett utána. A püspök hosszú, földig érő fekete köpenye csupa sár volt s egyik lábára egy kicsit biccentett.

Az emeleten a titkár ijedten sietett feléje.

— Kegyelmes uram, mi történt?

A püspök jóságos kék szemeivel körülnézett s mosolyogva nyugtatta meg a titkárt.

— Semmi, fiam! Az autó egy kis bravurt csinált a körúton!

— De hisz csupa sár a kegyelmes úr ruhája! — aggódott tovább a titkár. — Kértem ugy-e a kegyelmes urat, ne menjen egyedül. Talán meg is ütötte magát?

— Nincs semmi baj, fiam! Ne félj! Kicsit elfáradtam. Majd kipihenem magamat!

A titkár lesegítette a püspök köpenyét s kinyitotta előtte a nagy dolgozó ajtaját.

— Talán valamit mégis parancsol a kegyelmes úr?

— Nem fiam, semmit! — És bement a dolgozóba.

A titkár egy pillanatig nyugtalanul állott, aztán hirtelen megfordult, hogy az udvarra siessen s a soffőrt kérdőre vonja a balesetért. A lépcsőházban majdnem összeütközött egy igen jól öltözött, előkelő úrral, ki valósággal rohant fel a lépcsőkön. Mikor a titkárt meglátta, megemelte a cilindert s izgatottan kérdezte:

— Hogy van a kegyelmes úr?

A titkár még jobban megijedt.

— Tud valamit a dologról? — kérdezte izgatottan.

— Igen. Okvetlenül beszélnem kell a kegyelmes úrral:

— Az lehetetlen! — mondta a titkár. — A kegyelmes úr láthatólag ki van merülve.

— Mégis kérem, okvetlenül jelentsen be nála!

Elővette névjegyét és a titkárnak nyújtotta. A névjegyen ez állt:

— Kovács Andor országgyűlési képviselő, az «Idő» munkatársa.

— Örülök, képviselő úr — szólt a titkár s kezet fogott a kiváló íróval, — megkísérlem, bár a kegyelmes úr maga mondta, hogy fáradt.

Végig mentek a piros szőnyeges folyosón s a titkár benyitott a püspökhöz. Pár perc múlva visszajött s az ajtót nyitva hagyta.

— Tessék! — mondta az írónak.

Kovács Andor belépett. A püspök jóságos mosollyal kelt föl egy karosszékből s vidáman üdvözölte az ismert nevű író.

— Nos, mi jót hozott kedves képviselő úr?

Kovács Andor rögtön rátért az autóbalesetre s megemléltette, hogy részleteket szeretne közölni róla a lapban.

— Ugyan kedves barátom — legyintett a püspök — szót sem érdemel a dolog! Örülök, hogy annak a szegény embernek nem lett komolyabb baja!

— De hisz kegyelmes úr mentette meg az életét! Az összecsődült nép s később a mentők is mondták, hogy ha kegyelmes úr ki nem nyitja az autója ajtaját s el nem rántja a lovak elől azt a szegény embert, menthetetlenül elgázolják!

— No, az igaz, elég nagy bajban volt szegény! Két tűz közé keveredett s meg kellett állnunk az autóval.

— De kegyelmes úr kiesett belőle!

— Amint megkapta a szegény ember a feléje nyújtott kezemet, kirántott magával a kövezetre és térdre buktam, ez az egész. A fő azonban, hogy a lovak elől sikerült őt elrántanom s így csak kisebb horzsolásokat szenvedett!

— Kegyelmes uram örök hálára kötelezte őt! A mentők nem győzik eléggé dicsérni kegyelmességed bravurját s büszkén emlegetik, hogy kegyelmességed az első főpap, ki a szabadkőművesnek mondott mentőegyesület humánus munkáját aktíve támogatja!

A püspök összeráncolta homlokát. A mondás bóknak volt szánva és sértés lett belőle. Ránézett a képviselőre s kissé hüvösen mondta:

— Az embermentési munkában tehát én lennék az első pap?

Kovács Andor rögtön észrevette, hogy ügyetlen volt és sietett a mentetőzéssel.

— Nem úgy értettem, kegyelmes uram. Csak bátor voltam megemlíteni, hogy a balesetmentés intézményes munkája, hogy úgy mondjam, szabadkőműves kezdeményezés s az ő nevükhöz fűződik ez a kétségtelenül igen humánus, modern intézmény!

A püspök nyugodtan nézett az íróra.

— Gondolja? — szólt csendesen s fölemelkedett helyéről.

Oda lépett az egyik könyvválványhoz s kihúzott belőle egy barna bőrkötésű könyvet.

— Önt, mint író-t is érdekelheti ez a könyv — mondta az író-nak s elkezdett lapozni benne. A könyv közepe táján megállt és oda nyújtotta Kovács Andornak.

— Olvassa el ezt az oldalt!

«Firenzében a piazza fölött ragyogott a hold s a kőcsipkés árkádok alatt aludtak az örök. A város pihegve aludt és a meleg éjjeli szél vidáman futkosott a márványköves utcákon.

Egyszer csak éles sikoly hangzott föl a piazza egyik mellékutcajából. Az örök fölriadtak és lámpáikat, dárdáikat fölkapva, gyors iramban futottak a hang felé. A piazza mellékutcajának kövezetén vérbeborulva találtak egy idegent, kinek a ruhája is elárulta, hogy nem firenzei. Az egyik ör ráttekintett a leszúrt emberre s villámgyorsan futni kezdett a piazzán át egy szűk sikátor felé. Jó ideig szaladt, míg végre egy nagy tölgyfakapu előtt megállt. Az alacsony árkád alatt fölemelte lámpáját, megkapta az árkád mennyezetéről lecsüngő kötelet és hevesen megrázta. Az árkád fölött, a csonka toronyban rémülten kondult meg a vészharang. A következő pillanatban föltárult a nagy kapu s öt fekete köpenyes, álarcos lovag jelent meg az ajtóban.

— Meghalt? — kérdezte az egyik sietve.

Az ör intett a fejével, hogy nem s a másik pillanatban mind az öten futni kezdtek az ör után a gyilkosság színhelyére. Vágtatva érkeztek meg. Egy szót se szóltak, csak fölkapták a beteget s iramodtak vele vissza az árkádos házba.

A szerzetes lovagok az áldozatot egy boltíves terembe vitték, melyet a mennyezetről lecsüngő nagy kandeláber világított meg. A terem közepén egy operációs asztal állt. Arra föltették a beteget s rögtön hozzáláttak a munkához. A sebet kimosták, a szúrás irányát megvizsgálták s megkönnyebbülten sóhajtottak föl:

— Nem hal meg!

Az operáció után gondosan bekötötték a vérző mellet, levetkőztették, ágyba fektették a beteget s egy lovag ott maradt mellette. A többiek szótlanul eltávoztak.

Két napig élet-halál közt lebegett az áldozat. Lázálmaiban sokat beszélt valami idegen nyelven, melyből az álarcos szerzetes egy szót sem értett.

Harmadnap reggel föleszmélt a beteg.

— Nyugalom! — mondta neki a barát latinul.

Az idegen zavarodottan nézett körül. A terem falait zordon freskók ékesítették s az ajtó fölött hatalmas kereszt csüngött. Előtte mécsfény reszketett.

— Hol vagyok? — kérdezte a beteg.

— Jézus házában.

— Ki vagy te?

— Jézus szolgája és a tied. Maradj nyugodtan, testvér!

A beteg lehunyta szemeit. A barát ételeket hozott és megetette a beteget. Erős bort adott neki, melytől láthatólag felüdült.

— Álarcban vagy? — kérdezte a beteg.

— Igen.

— Mért nem veszed le?

— Ne légy kíváncsi, testvérem! Örülj, hogy Jézus megmentette az életedet!

Napok, hetek multak el s a beteg egyre jobban lett. Már fölkelhetett az ágyból s az álarcos lovagot egyre ostromolta kérdéseivel:

— Ki vagy te?

A barát ilyenkor sohasem felelt. Gondoskodott mindenről, szép legendás-könyvet hozott neki olvasni, kivezette a négyszögletű kertbe, a szőlőlugasban leültette és fölolvastott a szentírásból, de egyebet nem mondott neki. Mikor azután egészen meggyógyult, egy napon így szólt hozzá a lovag:

— Jöjj velem!

Végig mentek a sötét, komor folyosón s benyitottak egy hűs cellába. Ez a cella az álarcos szerzetesek generálisának a szobája volt.

A generális fölkelte asztalától s az idegen elé ment.

— Tudsz latinul? — kérdezte.

— Tudok.

— Melyik ország a hazád?

— Magyarország.

— Korvin Beatrice országa?

— Igen!

— Üdvözzöl a nagy királyt s a királynét Firenze nevében! Mondd meg nekik, hogy Jézus él és megmentette az életedet Firenzében. Béke veled!

Intett, hogy elmehetnek. De az idegen nem mozdult.

— Atyám! — mondta könyörögve — csak egy szót. Mondd meg nekem, kik vagytok s hogyan rójam le végtelen hálámat irántatok! Én dúsz vagyok aranyban és drágaságokban!

A generális megrázta a fejét.

— Nem kell a kincsed! Jézus országában nincsenek világi hivságok. Jöjj velem!

Végig vezette az idegent a nagy folyosón, a kapu felé. A kapu árkádja alatt nagy kereszt csüngött a falon. Előtte imazsámoly állt.

— Térdelj le! — mondta a generális szigorúan.

Az idegen a kereszt elé borult s ájtatosan imádkozni kezdett. Néhány perc múlva megértette vállát a generális.

— Most menj, testvérem! Jézus békéje veled!

A nagy kapu kinyílt s az idegen kilépett a ház elé.

A következő pillanatban bezárult a kapu s az idegen meghatva nézett a vaspántos ajtóra. Az ajtó fölött márványba vésve e szavak álltak: «Viccolo della misericordia».

Kovács Andor letette a könyvet. A püspök mosolyogva nézett rá.

— Kedves barátom — mondta a meglepett írónak — ezt írja meg lapjában az ön ékes tollával. Rólam egy szót se. Ebből majd megtudják az emberek, hogy a régi kornak is voltak mentői, álarcba öltözött szerény szerzetesek, kik a huszadik század gyermekétől megérdemelnek egy csöndes mementót!

A KIS HERCEG.

Forró volt a levegő az úton, merre a gyászmenet haladt. A virágos kocsik előtt messze, tik-kadt hangon énekeltek a papok. A nagy menyegzős batár üvegje egyet-egyet reccent. Ilyenkor ingadoztak a virágok a koporsón, melyben sárgán, leragadt szemekkel, kiterítve feküdt a kis herceg hirtelen elhunyt fiatal anyja.

A lassú menetben megroskadt fejfel ment a kocsi után a herceg. Kezét fogta a fiának s néhánéha szótlán fájdalommal nézett rá.

A kis herceg nem sírt. Kis keze kalapja gyászszalagjával játszadozott, közben a díszruhás embereket nézegette. Olyan különbös volt az arca, mintha nem is értené, mi történik körülötte. Csak meg volt illetődve, mint mindig, valahányszor sok embert látott maga körül.

A nyitott sírnál is hangtalanul állott és döb-bent kíváncsisággal nézett beléje. Csak mikor leeresztették a ragyogó koporsót, melyben sárga arccal és hunyt szemekkel feküdt az édesanyja,

akkor nézett atyjára s tört ki hangos, fuldokló zokogásba.

De akkor mindenki sírt. A gyermeket nem csitította senki, nem látták feldúlt kis arcát, elborult sötét szemeit. S mikor vége volt a temetésnek, összeszorított, reszkető ajakkal ült atyja mellé a kocsira s kezeivel a kalapja szélét fogta, hogy a heves széláram le ne kapja a fejéről.

Otthon a kastélyban végig csókolták a nénik hamvas kis barna arcát. Forrón magukhoz ölelték és fojtó zokogással sírtak, mikor a herceg kezei közé szorította erős, szép fejcskáját, csókolta dús, barna haját és zokogva mondta:

— Nincs többé! Nincs többé!

És bánatos megilletődöttség uralkodott a teremben, senki sem keresett vigasztaló szavakat. A nagy bánathoz ez a szótlanság illet legjobban.

Aztán behívták a francia nevelőnőt, átadták neki a kis herceget, hogy legyen vele és vigasztalja. A gyermek szótlánul ült melléje egy kerevetre s a terem falait nézegette. Nem figyelt arra, amit a nevelőnő mondott. Csak ült ott közönyösen, elmélázva és végigsimította néha a kerevet puha bársonyát.

A nap vörhenyes fénye lángolt a nagy park lombjai között s keresztül verődött a nehéz vörös függönyökön. A kis herceg, mintha fölriadt

volna álmodozásából, egyszerre csak oda fordult a nevelőnőhöz:

— Álmos vagyok!

A nevelőnő fölkelt s kézen fogta a kis herceget, sorba búcsuztatta a teremben lévőkötől. Azok hosszú csókok közt búcsuztak s mikor látták, hogy a gyermek hideg, szenvedélytelen arccal kimegy a teremből, csöndesen összenéztek és megjegyezték:

— Milyen közönyös!

A kis herceg pedig végig ment nevelőnőjével a hosszú, vörösszőnyeges folyosón. Az ételt nem fogadta el s ágyába kíváncszott. Vetkőzés közben figyelmeztette a nevelőnő:

— Imádkozzék a mamájáért!

A kis herceg ránézett a nevelőnőre, mintha mondani akarna valamit, de aztán szótlanul fölvette hálókabátját, kis imazsámolyára térdelt és elővette az imádságos könyvét. Ahol az édesanyjáért való imádság van, kinyitotta a könyvet. Keresztet vetett magára s hangosan, kissé akadózva elimádkozta az egészet.

Azután gépiesen fölkelt és ágyába feküdt.

A függönyök le voltak eresztve, az asztalon enyhe világítással egy sárga mécs reszketett.

A kis herceg magára húzta a takarót, jó éjt kívánt a nevelőnőnek s elküldte magától.

A szobában csend lett. A nevelőnő átment a kis herceg ebédlőjébe. Fejét kezére támasztotta s megilletődöttség látszott öreges arcán. Gondolkozott az életen, mely ide hozta a nagy idegenbe, hol sok minden érthetetlennek látszott előtte. Az estebédjét is elmélázva fogyasztotta el s már lefeküdni készült, mikor a herceg egyik nőrokonával belépett a szobába.

— Lefeküdt? — kérdezték halkán a nevelőnőt.

— Igen.

— Sírt?

— Nem! Nem sírt!

A herceg és rokona csüggedten néztek össze. Aggasztotta őket a gyermek közönbössége. Nem tudták elgondolni, mi lehet az oka, hogy a kis herceg olyan hidegen viselkedik azon a napon, mikor édesanyját temetik. Talán egészen apatikussá tette a gyásznapok fájdalma? Vagy talán nincs szive?

Elgondolkozva hagyták el a nevelőnőt s meghagyták neki, hogy feküdjék le.

Reggel a kis herceg mosolygó arccal, kerekre nyílt szemekkel ébredt föl. A nevelőnő már ott állt az ágy előtt s kíváncsian nézte a gyermeket. A kis herceg öltözés közben egyszer csak leejtette karjait. Körülnézett a szobában s megdöbbenve hallgatott egy pillanatig. De aztán újra

hozzá fogott az öltözködéshez, elmondta a reggeli imádságot s ment a nevelőnővel, hogy jóreggelt kívánjon apjának.

Az asztalnál ült a herceg, a rokonság s végig csókolták a gyermeket. A kis herceg evett, utána felugrott az asztaltól, mert az ajtóban meglátta az öreg angol kutyát. Odafutott hozzá, elkezdett vele játszadozni, tréfálni, úgy mint azelőtt. Mosolyogva hívta az asztalhoz s derült hangon kérdezte:

— Adhatok neki kenyeret?

A rokonok összenéztek s amint a gyermek vídám, önfeledt arcát látták, elszomorodva, összenézve suttozták:

— Milyen hamar felejt! Milyen hamar felejt! És egész délelőtt figyelték.

A fiú pedig kikíváncsozott a játékkertjébe s ott a homokhalomba várat épített. Aztán befutott a kis istállóba s az öreg kocsist arra kérte, fogja be kedvenc fehér csacsiját a sziciliai kordéba. Ő maga felült a bakra, pattogatta ostorát s hangos szölongatások közt kihajtott a kis udvarból a park kavicsos útjára.

A herceg, a néni és a nevelőnő lassan, fejcsóválva indultak utána s most már egymásnak is bevallották:

— Nincs szíve! Nincs.

A kis herceg pedig nógatta, hajszolta a csacsit s kipirult arccal ugrott le a bakról, amit egy sárga lepkét vett észre, mely villogva, cikázva repült a kordé előtt, utána szaladt s addig hajszolta, míg kalapjával le nem ütötte. Akkor aztán diadalmas örömmel futott vissza apjához s gyönyörködve mutatta neki:

— Ó de szép! Nézd, de szép!

A herceg komor volt s rosszalólag mondta fiának:

— Nem illik így kiáltanod, mikor tegnap temettük el a mamát!

A gyermek összerezett. Lehorgasztotta a fejét s eleresztette a lepkét. Az neki ütődött egy vadgesztenyefának s a másik percben himbálva repült el a park virágai fölé.

A kis herceg egy ideig szótlánul nézett utána s aztán újra a sziciliai kordé felé tekintett. Az öreg kocsis akkor már lassan, lépésben, kalaplevéve vezette a fogatot az istálló felé. A gyermek felvillanó szemekkel kiáltott utána:

— Sok zabot adjon neki! Igen sokat!

A nevelőnő megfogta a kezét, megigazította fején nagyszélű szalmakalapját s szigorúan mondta neki:

Bemegyünk tanulni. Tíz óra!

A kis herceg szótlánul engedelmeskedett. Egy

darabig kézen fogva mentek előre a kastély felé, de aztán kihúzta kezét a nevelőnőjéből s előre futott.

A herceg és a nénik sóhajtva néztek utána s újra megjelent arcukon a fájdalmas gondolat:

— Nincs szive!

Bent pedig a gyermek komolyan ült a tanulószobában s az asztala fölé hajolva, görnyedten írta feladatát. A nevelőnő megszokott ideges hangon figyelmeztette:

— Üljön egyenesen!

Délben, az ebéd alatt is úgy viselkedett, mint máskor. Hangos volt és nem evett szépen. Az egyik néni figyelmeztette is:

— Most másképen kellene viselned magad!

A kis herceg elhallgatott. Apjára nézett s arcán valami fájdalmas szemrehányás tükröződött. Valami olyanféle szemrehányás, mely azt akarja mondani:

— Miért kinoztok engem?

És ebéd után, mikor a nagy társalgóba mentek, a kis herceg egy asztalhoz ült. Elővette rajzkönyvét és színes ceruzákkal lovakat, katonákat és csatákat rajzolt bele. Olyanokat, mint azelőtt szokott s amelyeket büszkén szokott mutogatni az édesanyjának.

Körülötte halkán beszélgettek a rokonok, a her-

ceg csüggedt arccal hallgatta őket. Egészen megfeledkeztek a gyerekekről, ki mélyen elmerülve rajzolgatta piros és kék katonáit.

Egyszer csak hirtelen felugrott az asztaltól a kis herceg, rajzkönyvét magasra tartva, kipirult arccal futott a többiek felé s önfeledten lobogtatta legujabb kis csataképét:

— Mama, nézd...

Ebben a pillanatban hirtelen lehanyatlottak karjai. Megvillant fejében a tudat, hogy hiszen nincs anyai szem, mely mosolyogva gyönyörködjék az ő munkájában. Nincs anyai csók, mely jutalmazza kis alkotását s csendesen megfordulva visszament íróasztalához, ráborult és hirtelen fuldokló zokogásba tört ki. A körülálló megdöbben rokonok csitításával nem törődve, keservesen kitört belőle a gyermeki szív fájdalma:

— Anyám, ó édes, jó anyám!...

ÚJULÓ LELKEK.

Azon az estén különösen mély, indigókék volt az ég s a megfagyott havas mező naplemente után visszatükrözte az ég hideg színét. Akkor vettem észre, hogy van kék és lila hó, minőt nemrégén a modern festők festettek.

Az acélos, hideg estén hamar elcsendesedett a falu s a kertek végében a fák száraz ágai között megjelent a hold hideg, ezüstoffényű arca. Akkor már ragyogott a bádogtetejű templomtorony csúcsán az aranyos kereszt s leselkedve nézett rá, mint egy kigyó, a melléje erősített villámhárító jéghideg, hegyes feje.

Az utcán szinte nesztelenül siklott végig egy könnyű szán. Az apró hószilánkok úgy röpködtek két oldalt a lámpák előtt, mintha millió apró ezüst tűk lettek volna. A tárt kapun bekanyarodott a szán a bérlő udvarára, hol hóköpönyeges apró fenyőfák gubbasztottak.

— Itthon vagyunk — mondotta hangosan a kocsis.

Az udvar egyszerre megelevenedett. A házból a bérlő jött ki s két szolgáló leány esett neki a bundáknak, amelyekből a bérlő fia bontakozott ki. Magas, cvikkeres fiatalember. Egyenesen az apja felé tartott s átölelve mentek be a meleg üvegverendás házba. Az ebédlőbe érve, a bérlőné kövér árnyéka imbolygott a falon. Ügyetlenül és sokáig ölelte a fiát, a bérlő pedig (rozsdabarna szakállú, elcsigázott férfi volt) a kályha előtt állva gyönyörködött nyirott bajuszú, halavány arcú fiában.

— Nem fáztál meg? — sürgölődött nehézkesen az asszony. — Messze van az a nyomorult állomás idáig.

— Nem, édesanyám, nincs messze. Szeretek a friss, éles levegőben járni.

A bérlő büszkén ütött az asztalra.

— Na, nem olyan bundát küldtem elibéd, hogy megfázhattál volna benne!

— Dehogy édesapám, dehogy — csittította őt a fia. — Nagyon jól éreztem magam benne.

És nagy zajjal leszedték róla a kabátot, keztyűt s ültették az asztalhoz, ahol már terítve volt a vacsorához. Evés alatt aztán megindult a kérdések egész özöne. A bérlő meg a bérlőné éhesen lesték a külföldi tanulmányútról hazajött ifjú orvos minden szavát s türelmetlenül, egymást

túlkiabálva akart mindegyik azonnal megtudni mindent. Néha hevesen összeszólalkoztak egymással, ilyenkor a fiú mindig idegesen nézett reájuk s látszott rajta, hogy a félművelt, lármás társalgás kellemetlenül érinti.

Amikor szivarra gyújtottak, (ünnepi szivarokat hozott elő az asszony) azt kérdezte a bérlő a fiától:

— Most aztán itthon maradsz, ugy-e?

— Nem, édesapám, — mondta a fiú csendesén.

— Nem?

— Nem.

— És miért nem? A körorvosi állást nem pályázod meg?

— Nem.

— Hiszen azt mondtad, mielőtt elmentél! És én minden erőmmel azon dolgoztam, hogy sikerüljön! Hogy győzzünk! Hogy a faluba befészkeljük magunkat s kiforgassuk hatalmából azt az embert, ki halálos ellenségünk s mielőtt elmentél külföldre, ebben egyeztünk meg. Hát mi van veled? Hát megörültél?

— Nem, édesapám, nem örültem meg. Csak mást gondoltam, azt hiszem okosabbat. És hagyjuk békében ellenségünket is, a papot.

— Hagyjuk békében? Hát te elfelejtettél mindent? Hát nem tudod, hogyan bánt velünk, mi-

kor ide költöztünk? Hogy gyűlölt bennünket, hogy ellenünk lázította a falut s alig volt kezdetben néhány jó emberünk?

— Azt csak mi gondoltuk úgy akkor, — mondta idegesen a fiú. — Elvégre ő csak a magáét, a maga ügyét, a népét féltette tőlünk, mert rossz hír előzött meg bennünket. Azt hitte, hogy megrontjuk a falut, mert nincs hitünk s a néptől is el akarjuk venni. Hát ehhez nem volt joga?

— Joga?

— Az, joga! Sőt kötelessége volt, apám. Es ne haragudj rám, de be kell vallanom, külföldi életem és tanulmányaim alatt arra a tapasztalatra jutottam, hogy igen elhibázott dolog a nép erkölcsi vezetőjével hadi lábon állani, befolyását a népre gyöngíteni. Ez megbosszúlja magát talán az erkölcsi vezetőn is, de rajtunk is, kiket itthon már bőrkabátosoknak hívnak. A külföldön már túlestek ezen s okúltak a kárukon. Mi gyöngébbek vagyunk s a fölszabaduló áradat könnyen elsöpörhet bennünket.

— Minket?

— Bizony minket. Fogalmad sincs apám, milyen a nép szenvedélye, ha nincs lekötve. Ezért hála illeti meg azt a szegény elhagyatott embert, kinek mása sincs, mint a népe s az a tudat, hogy jól vigyáz rá.

— Úgy?

— Úgy! És én arra kérlek apám, békülj ki vele. Menj el hozzá, veled megyek én is s magyarázzuk meg eddigi viselkedésedet.

A bérlő, mintha dinamit robbantotta volna fel, hirtelen felugrott az asztaltól.

— Én? — kiáltotta vadul — én menjek el hozzá? A halálos ellenségemhez?

— Igen, te!

— No hát, jegyezd meg — ordította a bérlő — majd megmutatom én neked, hogy apád vagyok, hogy az fog történni, amit én akarok és nem az, amit te!

A fú halványan, elszántan kelt föl az asztaltól. Anyja remegve, ijedten lépett hozzá és sírva mondta:

— Mit csináltatok? Istenem, mit csináltatok?

De a bérlőt nem lehetett lecsendesíteni. Dühödten állott a fia elé, szemei vérben forogtak s fenyegetve kiáltotta:

— Pusztulj előlem! A házamba be ne tedd a lábadat, ha a saját apád ellensége vagy!

És rávágott a szoba kilincsére, kiment a szobából s bevágta maga után az ajtót. A bérlőné szemeit törülgette s tehetetlenül állt a fia előtt.

— Látod, látod, — mondta sírva — mit izgatszod fel apádat!

— Eh! — kiáltott a fiú — mit értetek ti ehhez? Örökösen itt éltek a falun, kicsinyes torzsolkodásokban és szűk látókörűségben telt el az életetek. Semmi okos és magasztosabb eszme iránt nincs érzéketek. Mit akartok énbőlőlem is csinálni? És fejére tette a kalapját, felhúzta kabátját s az üvegverendán át kiment a házból.

Az utcán ekkor már ezüstös, enyhe világítás volt. A hold magasan járt az égen s fénye egészen megenyhült, kitisztult, amint egyre magasabbra hágott. A templom tornyán a villámhárító sem nézett olyan hideg, leskelődő kigyószemekkel a keresztre, mint előbb.

A fiatal orvos megindult az utcán. Az apró házak mind aludtak már. Az ablakok sokkal sötétebbek voltak, mint a falak.

Az utcán szemközt jött az orvossal egy kendőbe burkolt leány. Az orvos megszólította:

— Hová mégysz?

— A patikába.

— Minek?

— Orvosságért. Igen beteg a papunk. Most megint rosszul van.

És nagykendőjét összébb húzva, tova sietett az alvó házak előtt.

A bérló fia megdöbbsent. Hát csakugyan van telepatikus áram, mely áthat a távolságon? A pap

vívódó lelke küldött üzenetet, hogy rendezzék a dolgukat, mert ő elkészül innen! El akar menni nagyon messze?

A fiatal orvos hirtelen elhatározta magát. A nemzetsége bűne az ő bűne is. Az apja helyett tennie kell valamit. És átment a tulsó oldalra. A pap házán világos volt egyik ablak. Az orvos egy darabig megállt a kapu előtt, aztán bement a házba. A folyosó homályos, elhagyatott volt, de végén, az ajtónyílásokon fénysáv szűrődött ki. Az orvos kopogtatott. Semmi válasz. Ujra kopogtatott. Megint nem kapott feleletet.

Ekkor lassan kinyitotta az ajtót s a ráeső lámpafény megvilágította karcsú alakját. És a sarokban, az ágyból ekkor kerekre nyílt szemekkel emelkedett fel az ősz, szikár ember, a pap és kezeit csodálkozva, a beteljesült vágy örömeivel tárta a váratlan látogató felé...

TŰZ A HANYSÁGBAN.

Éjfél lehetett, mikor az álmodó falu közepén valaki hirtelen elkiáltotta magát:

— Tűz van!

Egymásután háromszor, egyre ijesztebben kiáltotta:

— Tűz van!

Az alvó falu egy perc alatt fölriadt. A sötét udvarokon lótás-futás keletkezett. Az emberek ijedten szaladtak ki az utca közepére. Ekkor már a pirostetejű templom tornyában is kongott a vészharang. Lent, a kertek alatt, a Fertő felé, lángba borultan piroslott az ég s millió sziporka repült lelkendezve a csillagok felé.

A tűzoltó szertár ajtaja nagyot csattanva nyílt ki. A fecskendő elé horkanó lovakat fogtak, aztán fölkapaszkodva a tetejére, lajtos kocsikra, vágtatva hajtottak a kertek alá, a lemaradottak pedig gyalogosan, siró gyermekeket cipelve indultak utánuk.

A kertek végén, melyek mélyen belenyultak a Hanyságba, hatalmas lobogással égett a parti ná-

das. A szép, borzongó, millió muzsikájú őszi nádas. A falu kenyerere, a közelgő tél minden reménysége ott lobogott a csendesen nyugvó víz fölött, amely fájdalmasan szisszent föl, amint egy-egy égő, hosszú nádszál hús ölébe elhanyatlott.

A tűzoltók és az egész nép ott jajveszékelt a parton. Belátták, hogy menthetetlenül leég az egész parti nád.

Szerencsére szélcsend volt a vízen. A lángok, a füst és a sziporkák nyílegyenesen lobogtak, gomolyogtak, röppentek az ég felé s messze beragyogták a sima tükrrű, álmodó Fertőt.

Ebben a pillanatban bent a vízen egy égő-szemű, tüzes szörnyeteg tűnt föl, mely hatalmas tajtékot túrva rohant a tulsó part felé.

A nép rémült kiáltozásba tört ki.

Az asszonyok, gyermekek sikoltva futottak a férfiak közé, hogy védelmet keressenek náluk. Maguk a borotváltképű parasztok is félelemmel néztek a rohanó szörny után.

— Sárkány! Tüzes sárkány! kiáltozták összevissza.

A csősz a puskájáért szaladt a kunyhóba, a férfiak kiszedték a kocsiból a löcsöket, hogy védekezzenek a csodálatos szörnyeteg ellen. Kétség se lehetett aziránt, hogy a tüzet ő okozta. És rettegve gondoltak arra, hogy ez az ismeretlen

veszedelem be találja kalandozni az egész Fertőt, fölgyújtja az összes partokat, kipusztítja a hatalmas, titokzatos, áldott nádasokat.

A tűzzel nem is igen törődtek. Ugyis hiába lett volna minden kísérlet.

Végre a jegyző, ki maga is roppantul meg volt lepődve a váratlan tűneményen, bár soha életében nem volt babonás, csittítani kezdte a parasztokat:

— Emberek! A tűz nemsokára elalszik. Veszedelem nincs! Hát induljanak szépen haza. Legálább az asszonyokat, meg a gyermekeket vigyék el. Mi többen itt maradunk a parton s őrködni fogunk. Ha valami baj lesz, beizenünk. Ha vissza találna jönni az a veszedelem, majd mi elbánunk vele!

— Lőjjék agyon! — kiáltozták össze-vissza s készülődni kezdtek. Hangos szóval, mely a félelmet igyekezett palástolni, megindultak hazafelé a sötét úton. Utközben ijedt fantáziával festegették egymásnak a szörnyeteget, tüzes szemeit, nagy fekete sörényét, melyet haragosan rázott menekülés közben. És vissza-vissza néztek a tűz felé, hol a jegyző néhányadmagával őrséget állt. A víz sima és sötét volt. Csak a parton pislogott még egy kis tűz, amely körül a jegyző és a parasztok várták a történendőket.

A zaj lassankint elhalt, a tűz egészen elaludt. A Fertő fölött egy-két megriasztott, késő őszi itt maradt kvakker rikoltzott. És egészen elcsöndesedett a vidék. Olyan csönd lett, amilyen nagy nádasok mellett, a Fertőnél szokott lenni őszi éjszakákon.

A falu lakói nyugalomra tértek.

Az örökdő emberek néha-néha szóltak egyet, aztán végtelen csönd borult a Fertőre.

Másnap korán reggel kíváncsian jöttek ki az emberek a tűz helyére, hogy megtudják, történt-e valami. De a jegyző megnyugtatta őket, hogy egész éjjel nem láttak semmit. Talán káprázat volt az egész, valami égő nádkéve úszott a vízen, vagy lidérctűz lehetett, mely bent a Fertőn, valamely sekélyes helyen föllobbant s ők ijedtükben tüzes sárkánynak nézték.

Az emberek lassan megnyugodtak s rendes napi foglalkozásuk után láttak. A gyötrő kíváncsiság lelohadt s már-már el is felejtették az egész dolgot, mikor úgy dél felé egy idegen úr jelent meg a községi irodában s a jegyzőt kereste. Bevezették hozzá. Bent volt nála a bíró, törvénybíró és néhány esküdt.

A jegyző fölkel és udvariasan megkérdezte:

— Mivel szolgálhatunk?

Az idegen megmondta a nevét, aztán így szólt:

— Az éjjel tűz volt a faluban. Leégett a nádas.

— Igen, igen — emelték föl fejüket érdeklődve a jelenlevők s képzeletükben újra fölbukkant a csodálatos szörnyeteg.

— A tűz okozói — folytatta az idegen — én és barátaim voltunk, kik a terület vadászbérletjének szivességéből itt vadászgattunk. Az éjjel is lesen voltunk s a várakozás alatt véletlenül szikra esett ki a szivarunkból.

— De hisz nem láttuk az urakat a tűz körül! — mondta csodálkozva a jegyző.

— Tudom, tudom! Tartottunk a nép haragjától, jobbnak láttuk a menekülést.

— A menekülést?

— Igen.

— És merre menekültek?

— A Fertőn át!

A jegyző hirtelen az idegen elé lépett.

— Uram — mondta izgatottan — akkor önök is...

Az idegen elmosolyodott.

— Igen, igen! Tudom mit akar mondani! Már hallottam róla. Mi a Fertőn át motorcsónakunkon menekültünk s hallom, hogy erre még nem láttak olyat és a nép megijedt.

— A motorcsónaktól?

— Igen.

A körülállók álmélkodva néztek össze.

— Tehát nem szörnyeteg volt, nem tüzes sárkány úszott a vízen. Csak masina, közönséges masina, melyet közélről meg lehet nézni.

— Hogyne! Hogyne! Legyen szerencsém! — mondta mosolyogva az idegen.

Kifizette az okozott kár birságát és megindult a parasztokkal a Fertő felé. A parton már akkor nagy csődület volt. Férfiak, asszonyok, gyermekek álltak a parton. Egy idegen úr mosolyogva magyarázta, mutogatta nekik a csónakot. Azok pedig kíváncsian nézték hegyes orrát, nagy vilamos lámpáit, lapos barna tetejét. Igazán olyan volt, mint egy mesebeli, tajtékot turó szörnyeteg.

Körülötte pernyés, piszkos volt a víz. Az elégett nádak megszenesedett holttesteai úsztak a vízen, mint csatatéren elesett szegény harcosok.

Ezek a hullák jelezték, hogy az eldugott kis fertőmenti faluban lobogó lángok között megjelent — a ma!

A SÁRGARUHÁS ASSZONY.

A kis vidéki város idényvégi koncertjén mindenkinek feltűnt egy sárgaselyem köpenyeges asszony.

Későn jött. A helyek már mind el voltak foglalva. A pódiumon a művész már a zongora előtt ült s Lisztnek egyik magyar rapszodiáját játszotta. Amint az asszony a székek között elhaladt, egyszerre eltűnt a figyelem, mely a zene-művésznek szólt. Az asszonyok összenézve sugdostak, a férfiak pedig gukkeres szemekkel kísérték előre, míg csak le nem ült a második sor legszélén üresen álló székre.

Akkor én is megkérdeztem a szomszédomat:

— Ki ez az asszony?

— Hát nem ismered?

— Nem. Pedig évek óta járok a vigadó koncertjeire.

— Egy nagyon előkelő tisztviselő felesége. A férje már túl van az ötvenen, az asszony pedig színésznő volt valamelyik vidéki szintársulat-

nál. Azért öltözködik oly feltűnően. A hajában látod azt a kócsagtollat? Valamikor abban játszott a Bánk-Bán Gertrudisát. Ugy-e furcsa? Koncertre jönni görögös frizurával, melynek egyetlen dísze egy hajlongó kócsagtoll!

— Furcsa. Hanem szép a sárgaselyem belépője.

— Az szép. Állítólag ezrekbe került a hermelinje. Ez már nem a színházból való. Az ura csináltatta neki, mert általában az ura igen elkényezteti, ezeket költ rá és bolondul félti.

— Félti?

— Igen. Nem láttad, hogy egyedül ment a helyére? A rendezőnek a karját, de még a kíséretét sem fogadja el. Így akarja az ura, aki kissé bicegve kíséri a hátulsó széksorig, ott megáll s az asszonynak egyedül kell előre mennie. Állítólag a földigérő selyemköpönyegét azért hozza be magával, hogy legyen mivel foglalkoznia, míg a helyére ér. Azt nagyon előkelő és igen szinpadias gesztusokkal tudja kezelni.

A véletlen úgy akarta, hogy a koncert végén összetalálkozzam a vesztibüben a színésznővel és az urával. Mikor a férj meglátta rajtam egyházi jelvényemet, udvariasan hátralépett, hogy helyet

adjon. Sokkal idősebb volt nálam, azért nem vehettem igénybe figyelmét.

— Kérem, kérem, parancsoljon! — mondtam tiltakozva.

— Nem, nem! méltóztassék előttünk!

Ha egyedül lett volna a férj, nem csináltam volna kázust a dologból. De mert a felesége is ott volt, nem lett volna illő szivességüket elfogadnom, azért határozottan szoltam:

— Onagysága nem várhat miattam. Köszönöm.

— És megfordultam, hogy mögójük kerülve várjam, míg a sor rám kerül.

Talán négy-öt nap telt el mindössze, mikor egyik nap éjjél után felcsöngettek hozzám, hogy egy hal-doklónak vigyem meg az utolsó vigaszt. Álmos voltam nagyon, de rögtön fölkeltem, hogy a templomba menjek. Ott már készen várt a sekrestyés, a lilaszínbe öltözött fiuk s pislogva reszketett az oltáron két meggyujtott gyertya. Csipke rochetumot, fehérselyem stólát vettem magamra s az oltárhoz mentem. A szentséget és az olajat magamhoz véve, hosszú fekete köpenyembe burkolóztam s elindultam. A két lilaruhás fiú nagy vöröskék mécses vitt előttem.

A néptelen utcákon már eloltották a villany-

lámpákat, csak mintegy kétszáz lépésnyire egymástól pislogott egy-egy fakófényű, sárga gáz.

Siettem, hogy jókor érkezsem.

Valami három utcán mentünk végig, mire elérkeztünk a jelzett helyre. A nagy kapu portása az ajtóban várt s felfelé mutatott az emeletre. A lépcsőház puha vörös szőnyegje sárgaréz rudakkal volt leszorítva.

Amint az előszobába beléptem, legnagyobb csodálkozásomra a színésznővel találtam magam szemben. Ő is eldőbbent szemekkel nézett rám s hangos sirásra fakadva kezdte:

— Ó, jöjjön, nyújtson vigaszt súlyos beteg férjem számára!

— Csendesen! — intettem le a siránczózt. — Szentséggel jövök... A beteg?...

Egyszerre elhallgatott s szótlánul vezetett a hálószoza felé. A küszöbön egyet csendült a csengő s az asszony ijedten kiáltotta:

— Jaj, felijed!

A kinyitlt ajtón belépve intettem, hogy mindenki maradjon künn, aztán becsuktam magam mögött az ajtót...

★

Mikor elvégeztem a dolgomat s a hálószozából ujra kijöttem az elegáns előszobába, majdnem elsédültem a bámulattól. Az asszony ott állt

előttem hirtelen ékesített frizurával, melyet aranyabroncs szorított le homlokára, vállairól pedig hullámosan, finoman redőzetekbe igazítva omlott le a nagy sárgaselyem köpönyeg. Elcsodálkozva néztem rá. Kerekre nyitlak a szemeim önkénytelenül. Ő pedig drámai hangon kérdezte:

— Ugy-e, nem gondolta volna?

— Asszonyom, — feleltem — Isten kezében vagyunk mindnyájan.

— De a veszély csak nincs közel?

— Azt nem tudom. Ahhoz az orvos jobban ért. Csak kövessenek el mindent, hogy megmentsék. Én imádkozni fogok érte.

— Köszönöm, ó köszönöm! Forró hálám örök lesz érte, nem felejttem el jóságát soha. Bármily hosszú legyen az élet...

— Jó éjt asszonyom, jó éjt! — s indultam kifelé.

— De le fogom kísérni, a lépcső homályos!

— Azt nem engedem asszonyom, köszönöm. Menjen vissza a beteghez!

— Nem, nem! Le fogom kísérni. A lépcső szőnyege sikos. Kérem, engedje meg. Adja kezét... így.

S minden ellenkezésem dacára megfogta a kezemet és a nagy sárgaselyem köpenyeget kissé fölemelve lassan vezetett lefelé. Lábain, amint a

lépcsőket néztem, piros selyemcipőket láttam, melyeken nehéz aranyhimzés ragyogott. Olyanformán vonultunk lefelé, mint mikor «Hamlet»-ben az új király vezeti a királynét.

S amíg le nem értünk, mindig igazgatta a ruháját és drámai betéteket mondott.

— Ha ő meghal, — suttogta — fekete kriptává válik ez a ház!

— Nyugodjék meg asszonyom — biztattam — s menjen vissza azonnal. Itt hűvös is van.

— Nem, nem! Vannak mellette. A kapuig kísérem, hálám jeléül!

Mikor a kapu kitárult s én végig néztem az elhagyatott aszfaltos utcán, az asszony egy drámai gesztusra kezdte emelni a kezét. Ekkor éles sikoltás hallatszott le az emeletről. A szobaleány sikoltása.

Főnt a férjének ebben a percben esett le az álla.

LEGENDA AZ EGYSZERI IFJÚRÓL

Az ódon város piacán senki se járt már. Az alabárdos őrök is behuzódtak a város nehéz árkádjai alá. Nagy éjjeli lámpájukat letették a földre s a fapadokon gubbasztva, lassan szunyókálni kezdtek.

A nagy piac fölött ragyogott a hold.

Ekkor az egyik kőcsipkés, erkélyes házon kinyílt az ablak s az erkélyen megjelent egy fiatal férfi.

Földig érő köpenyét kitárva, fölnézett az égre, a holdra s a ragyogó csillagokra.

A város aludt, a piac üres volt.

Az ifjú férfi egy darabig szótlanul nézte az eget; aztán lassú, mély hangon megszólalt:

— Emberek!

A hangra nem felelt senki.

A hold megállt az égen s kíváncsian nézett az ifjúra. Az pedig folytatta:

— Emberek, ébredjetek! A világ legnagyobb

csodája, az ég kitakarta kincseit előttetek. Apró kis tarkaságaitok helyett nézzétek az éjjeli eget, mely halhatatlan szépségeit kínálja. Ne aludjatok! Az ég és annak minden ragyogása a tietek. Csodálatos titokzatos ország van fölöttetek, melynek láthatatlan lakói várnak benneteket. Oda valók vagytok a csillagok országába. Miért nem nézitek éjjelenkint? Miért alusztok? Emberek, ébredjetek!

Az árkádok alatt megmozdultak az örök. Észrevették az ifjút, amint keltegette a várost. Kezükbé vették lámpásukat, alabárdjukat s a nyitott erkély felé tartottak.

— Hé! — kiáltottak fel az ifjúhoz. — Mit zavarod az éjszaka csendjét? Senki sem kíváncsi hóbortos beszédedre. Kalodába akarsz kerülni minden áron? Azt könnyen megkaphatod!

Az ifjú hátat fordított nekik s bement az erkélyről.

Az örök visszahuzódtak az árkádok alá s tovább aludtak.

A piacon a holdfény alatt egy hosszú szakállú öregember ment át. A nyakán aranylánc csillogott. Az ifjú háza előtt megállt és hosszasan nézett föl az üres erkélyre.

A hold szelíden ragyogott tovább.

Reggel korán nagy sürgés-forgás volt a piacon.

Jöttek a vásárosok s kirakták tarka árúikat a piac durva köveire. Szekerek zörögtek át a téren, papucsos, melegharisnyás asszonyok kínálták régi selyemszöveiteket. Mikor legnagyobb volt a lárma, az ifjú megint megjelent az erkélyen.

— Emberek! — kiáltott le hozzájuk — a nap lángolva ég fölöttetek, munkára serkent. Ő a forrása minden életnek. Fénye és melege nélkül elhervadnának a földek és az emberek. Szeressétek a napot, örüljetez neki!

A piac bámészkodó népe összefutott az erkély alatt s nevetve, vihogva hallgatta az ifjút.

Éretlen gyümölcsöt hajigáltak feléje s csufondárosan kiáltották:

— A bolond! A bolond megint szaval!

Dél felé megjelent a városi piacon a magisztrátus, hogy szemlét tartson a vásárosokon.

Az ifjú újra megjelent az erkélyen s ünnepi hangon kiáltotta:

— Bölcs férfiak, nemes urak! Vezessétek jólétre ezt a derék, dolgozó népet! Öröködjetez fölöttük, legyen áldás és béke hajlékaikon!

A magisztrátus tagjai bosszusan hajtogatták a fejüket és siettek el a piacról, hogy az ifjú szavát ne hallják. Otthon a tanácsban összeültek, mint már annyi sokszor s egyik-másik azt is mondta:

— Be kell csukatni azt a bolondot!

De a hosszuszakállú öregember ilyenkor mindig megszólalt:

— Ugyan miért? Hiszen csak szépet és jót mond nekünk mindig!

Délután, mikor a vásárosok hulladékait eltisztították a piacról, ott korzózott a város minden előkelősége.

Az ifjú ekkor így szólt hozzájuk:

— Szépek vagytok, kedvesek vagytok valamennyien. Megérdemlitek a virágokat, hogy díszítsétek magatokat velük. Nagy hegyek kincseit, tündöklő tengerek gyöngyeit adnám nektek, hogy boldoggá tegyelek benneteket. Mert szeretlek titeket, emberek, titeket, városom nemes lakói, nektek szentelem egész életemet!

A piac népe hallgatta a szavakat, de közömbösen elment mellettük. Rájuk sem hederített.

Estefelé idegen városok követei jöttek a városba s érdeklődtek az ifjú iránt, kinek hírneve messzeföldön elterjedt s hódolatukat szerették volna neki bemutatni.

De a város lakói kinevették a követeket s elbeszélték, hogy a hóbortos ifjú szavaival nem érdemes törődni.

A követek leverten távoztak és attól kezdve senki sem törődött az ifjúval.

De ő állhatatos maradt továbbra is. A legszebb,

legizőbb szavakat kiáltotta az emberek felé, rájuk halmozta a természet minden kincsét, ragyogását, valóságos himnuszokat énekelt róluk, de mindhiába volt, nem törődtek vele, akármit mondott.

Az ifjú ekkor mély bánatba esett és sokáig nem jelent meg az erkélyen. Elzárkózott szobájába s gondolkodott az emberek érzéketlenségén.

De egy napon, mikor a piac zsufolva volt tarka emberekkel, még egyszer kiment az erkélyre. Arcát halálos sápadtság öntötte el, karjait a nép felé tárta s hangosan lekiáltott hozzájuk:

— Buták vagytok emberek, buták!

Az emberek riadtan kapták föl a fejüket s a megbotránkozás moraja futott végig a városon. Mint a futótűz terjedt el a hír, mit mondott az ifju s már jöttek csákányokkal, égő fáklyákkal, hogy az ifjú házat fölgyujtsák és lerombolják, őt pedig megkövezzék.

De az őszszakállú, öregember megelőzte őket.

Fölsietett a kert felől, a titkos lépcsőn az ifjúhoz és így szólt hozzá:

— Mindig szépet, jót mondtál az embereknek, de nem vették tudomásul. Most, hogy egyszer keményen szóltál, mindenki meghallotta és megakarnak kövezni érte. Nem érdemes itt maradnod közöttük!

És megfogta az ifjú kezét és elvezette őt abból a városból.

A TOLVAJ.

Színház után még fölmentünk a lakásomra. Barátom a kályha mellé huzódott egy öreg kasszínusba. Látszott rajta, hogy az előadás hatásával volt rá, most is a darab elegáns tolvajasszonyával, Mária Lujzával foglalkozik. Nem állhattam meg szó nélkül.

— Tetszett a darab?

Nem felelt azonnal. Gondolatai a tolvaj asszony körül jártak, ki meglopta legjobb barátját, mikor vendég volt nála hosszabb ideig. Maga előtt látta a bűnös asszonyt, ki reszket a leleplezéstől s rábirja barátnője tizenhét éves fiát, Fernandot, ki szerelmes a tolvaj asszonyba, hogy vegye magára a bűnt.

— Emlékszel a darab egyik jelenetére? — kérdezte felelet helyett.

— Melyikre?

— Arra, melyben a mitsem sejtő szerelmes fiú könyörög a szép tolvaj asszonynak, hogy adjon neki délután a parkba találkát!

— Emlékszem. Mária Lujza azt felelte neki, hogy menjen tanulni, különben elárulja az édesanyjának. Azután nevetve kiment a szobából s a parkbeli találkozásból nem lett semmi!

A barátom élénken fordult felém.

— Dehogy is nem lett!

— Hogy-hogy? — kérdeztem kíváncsian.

— Látod — mondta a barátom a finom esztéta izgalomával — itt hibázta el a szerző a darabot. Nem írt meg egy jelenetet, melyet igen szépen megírhatott volna, de talán nem mert rá vállalkozni.

Kérdően nézett rám.

— Emlékezz csak vissza! — mondta hévvel. — A vendéglátó gazda közvetlen azután, hogy a fiú Mária Lujzát a parkba hívta, akkor jelentette ki mindnyájuk előtt, hogy nyomon vannak, holnap leleplezik a ház tolvaját. Mária Lujza akkor rémült meg s okvetlenül beszélnie kellett még aznap délután a fiuval, hogy másnap reggel ez vallja magát a tolvajlásban bűnösnek.

— Igazad van!

— No látod!

Egy darabig hallgattunk, aztán a barátom újra kezdte:

— Én el tudom képzelni ezt a jelenetet. A fiú lement a parkba. Tudta, hogy a szép asszony

nem lesz ott, de ő mégis lement. Bizonyosan fehér nyáriruha volt rajta és sportcipő. Mondjuk, tenniszhez volt öltözve. Esetleg lovagló ruhában volt s vékony lovagló ostorával idegesen csapkodhatta a szegény virágokat. A szíve zakatolhatott, a szemei meg-megtelhettek könnyekkel. Hiszen még jóformán gyerek volt és először szerelmes. Az első szerelem pedig mindig fájó és gyötrelmes. Keservesebben lehet akkor zokogni, mintha gyermekkorunkban édesanyánk temetésén sírnánk. És amint ott járkal a szerelmes fiú a fák alatt szomorúan, reménytelenül, egy kanyarulónál hirtelen elébe toppanhatott a várt, a nem remélt asszony. Ugy, ahogy fönt a szobákban látta, talán hosszú, leomló sárga ruhában, kissé ijedten, egyik ujjával az ajkán:

— Csitt!

A fiú halotthalványra válhatott, minden csepp vére szívébe ömölhetett s láztól remegve mondhatta:

— Ó, Mária Lujza, hát mégis, mégis eljött...

Az asszony pedig megragadhatta a fiú karját, vezethette a park mélye felé, a nagy fák alá s halkán mondhatta:

— Csitt, az Istenért! Meg ne hallják!

És a nagy fák alatt leülhettek egy fehér padra. A fiú bizonyosan beszélni akart, forró szívvel, égő szemekkel, de az asszony megelőzte:

- Látod! Eljöttem!
- El, ó, látom!
- Mert azt mondtad, hogy szeretsz!
- Igen, Mária Lujza, szeretlek, halálosan szeretlek. Kész volnék érted mindenre.
- Mindenre?
- Igen. Lehoznám homlokadra a tünde holdat!
- Gyerek vagy! Ugyan minek?
- A tenger zúgó kagylóit, homályos gyöngyeit!
- Hallgas, Fernande! Nem az kell most!
- Hát mi kell, Mária Lujza? Szólj! Szemed ijedten néz rám és homlokodra hirtelen felhő ereszkedett. Mi bajod van, Mária Lujza, szólj, az életemmel is megváltom nyugalmadat!
- És megragadta az asszony kezét és mohón, gyermekesen csókolni kezdte.
- Az asszony engedte a kezét és halkán mondta:
- Baj van, Fernande!
- Baj?
- Az, igen nagy baj. Talán meg sem értesz. Még gyermek vagy!
- Ó nem, nem vagyok gyermek!
- Tudod te, hogy miről van szó most ottbent a házban? Hogy a tolvajt, ki anyád pénzét a budoárjában megdézsmálta, holnap már leleplezik?

A fiú értelmetlenül nézett az asszonyra.

— Mit akarsz ezzel?

— Semmit! — Aztán egy leírhatatlan pillan-
tással a fiú mellére borult és hirtelen kimondta:

— Én loptam el!

A fiú eltaszította magától az asszony fejét.

— Nem igaz! — kiáltotta rekedten. — Nem igaz!

— Hallgass, az Istenért!

— Nem igaz! Te nem loptál!

Az asszony szembe nézett a fiúval.

— De igenis, loptam. És már rájöttek. Holnap
kitudódik minden, és akkor...

Összegörnyedt a padon. Arca ijesztően eltor-
zult és vállait heves zokogás rázta.

A fiú kővé meredten nézte. Mintha pörölyök-
kel verték volna a szívét, nem tudott szólni
semmit.

Az asszony hirtelen a fiúhoz simult.

— Fernando! — mondta fojtott hangon — te
szeretsz, azt mondod, hogy szeretsz. Te esténként
átjártál anyád szobáján, mikor hozzám jártál a
vendégszobába és szerelmes leveleket hordtál az
asztalomra. Neked is kellett volna a pénz, te
is elvehetted volna. Hiszen már nagy vagy, köl-
tekezned kell... Azt mondhatnád, hogy te vol-
tál a...

— A tolvaj?

— Igen! Fernande, édes Fernande, könyörgök, ments meg engem a szégyentől, ettől az irtózatosszégyentől. Neked nem lesz olyan teher. Tedd meg értem, vállald magadra! Ugy-e megteszed?

A fiú jéghidegen nézett az asszonyra. Mintha mély álomból ébredt volna föl. Fölkelt a padról, lehajlott a lovagló ostoráért, aztán megszólalt:

— Menj föl! Siess, észre ne vegyenek!

Az asszony remegve, reménykedve nézett rá:

— Elvállalod?

— El! De menj, azonnal!

Az asszony a fiúhoz ugrott, átölelte, erősen megcsókolta az arcát, aztán hirtelen futni kezdett a kastély felé.

A szép, tiszta fiú merőn, idegesen nézett utána, aztán végig simította arcát, mintha egy hideg hernyót akarna leverni róla.

A barátom elhallgatott. Látszott rajta, hogy fázik. Összerázkódott a fotelben. Egy darabig tűnődött, nézett még maga elé, aztán csöndesen megszólalt:

— De már késő van, jó lesz haza nézni!

A KÉKKŐI KLASTROM KERESZTJE.

A kékkői klastrom nevét már régen meg kellett volna változtatni. Mert mióta az idő lehámlasztotta róla az évszázados vakolatot, kitűnt, hogy építői nagy lángokban tűzpirossá lett acélos téglából építették föl s most, mikor naplemente felé sugárözönben fürdik, olyan, mint egy hatalmas izzó tűzpalota.

Ebben a kékkői vörös klastromban történt, hogy a barátok nagy harcot vívtak egymással, pedig mindössze kilencen voltak. A háború oka egy kereszt volt, mely a nagyfolyosó végén, a kékre festett falon függött.

Különös alkotása volt ez a kereszt a régi faragóművészetnek. Krisztus embernagyságú, kén-sárgára festett teste duzzadó bordó erekkel, szinte puffadt izmokkal, hatalmas vérpatakokban úszva csüngött a kereszten. Lábainál egy sötétkék mécs égett.

Este, kivált holdfényben, mikor a hosszú fo-

lyosó titokzatosan hallgatózott, egyik-másik fiatal barát ijedten suhant el a kereszt előtt s imát sutogva menekült be a cellájába. Eleinte azt hitték, hogy ez az érzés gyávaság, fantasztikus képzelődés. De lassan rájöttek, hogy tévednek. Egyszerűen idegenkedtek a kirívó, hullaszerű tetemtől és aludt vértől, melyet az ő eszményi Krisztusukkal, műveltebb esztétikai izlésükkel sehogyan se tudtak összeegyeztetni. Ez az idegenkedés egyideig féltett titka volt a fiatalabb szerzeteseknek s mindegyik a saját túlérzékeny idegrendszerének tulajdonította. Lassankint azonban rajta kapták egymást, hogy mindegyikükben megvan ez az érzés s attól kezdve néha beszélgettek is róla titokban.

— El kellene tenni azt a keresztet onnan! — mondogatták egymásnak. — Ha világiak, vagy gyermekek látják, megrettenve sietnek el előle!

— Nekem még a mise alatt is eszembe van! — szólt csendesen egy magas, fiatal szerzetes.

— A páter guardiánt meg kellene kérni, tesse ki a régiségkamrába s állíttasson helyébe újat!

És úgy gondolták, legjobb lesz, ha a legközelebbi rekreációs időben bemennek hozzá s előadják a kérésüket. Az öreg páter guardián csodálkozva nézett föl nagycsattos könyvéből, mikor öt

fiatal rendtársa beállított hozzá. Nem ültette le őket. Mindössze csak két szalmaszék volt a céljában. De szeremei szeretettel, gyöngédséggel tekintettek reájuk s meleg atyai hangon kérdezte tőlük:

— Mit kívántok, jó testvéreim?

Pál atya, a magas, fiatal szerzetes szólalt meg:

— Kérni jöttünk, tisztelendő atyánk!

— Csak mondjátok el, kedves testvéreim! Teljesítem, ha Isten engedi.

— Azzal a kéreessel jöttünk, távolíttasd el a kék folyosóról a nagy keresztet.

A guardián meghökkenve nézett reájuk.

— Mit mondasz?

— A kék folyosóról távolíttasd el a nagy keresztet s állíttass helyébe másikat. Az nem való már oda...

— Nem? Miért?

— Mert nem tudunk épülni azokon a véres, borzalomkeltő izmokon, félünk a vér örökös látásától, nincs csöndes nyugodalmunk miatta.

Az öreg guardián arca halálsápadt lett. Mintha hatalmas ütést mértek volna az agyára, egészen megszédült.

— Borzalomkeltő? Véres?

— Az! — felelte nyugodtan Pál atya.

— A Mester, az ő öt szent sebe, megkínzott

teste nektek borzalomkeltő? Nektek, szenvedéseiben osztályosainak? Hát benneteket is megkísértett a gonosz lélek, a túlfinomult világ rossz szelleme? Ujítani, rontani akarjátok évezredes erkölcsünket?

Pál atya s a többiek meghökkenve álltak. Erre a vádra nem voltak elkészülve. Érezték, hogy igaztalanul vádolják s magyarázatra készültek, de az öreg guardián nem engedte szóhoz jutni őket.

Fakó arccal, energikusan kiáltotta feléjük:

— Soha! Megértettétek? Soha! Menjetek el a szemeim elől!

Az ifjú szerzetesek nagy zavarban voltak. Oly hirtelen s erőszakosan jött a dorgálás, hogy nem tudtak hamarosan magukhoz térni s a nagy szégyenben gyors, ijedt fejhajtással huzódtak ki a guardián szobájából.

Künn az ajtónál néhány izgatott, ideges szót váltottak, melyben igen sok volt a megütődés, de aztán mindegyik a cellája felé sietett, mint egy rosszul sikerült ostrom tépett lelkű katonái.

Hanem este, vacsora után (vacsora alatt a szentek élettörténetét olvassa egy laikus testvér, akkor nem lehet beszélni) a rekreáció alatt kitört a vihar teljes erővel. A három öregebb páter megbotránkozva hallotta a guardiántól a fiatalok ki-

vánságát és heves összeütközés volt köztük, melyben a fiatalok kipirulva, türelmetlenül védtek magukat s olyanformát is emlegettek, hogy készakarva nem akarják megérteni az ő tiszta szándékukat s ez az ellenszegülés az öregeknél nem más, mint hatalmi kérdés és féltékenység.

Ettől az időtől fogva nem volt béke a kékkői klostromban. Idegenkedés, kétfeléhuzás, gyakran heves viták verték föl a rekreációs szoba, vagy a négyszögletes, piros-kék szőlőleveles udvar csendjét s elfojtott tüzek égtek a fiatalok szívében.

Eddig szokásban volt, hogy az előírt közös ájtatosságokon kívül esténként összegyülekeztek a barátok a nagy kereszt előtt s ott együttesen imádkoztak. Mióta azonban megtörtént a szakadás, a fiatalok celláikban maradtak. Az öregek sebzett szívvel, görnyedten térdeltek esténként a kereszt előtt, a kék mécs misztikus fényt vetett a folyosóra, az ablakon beszűrődő holdfény békét, csüggedt vigasztalanságot, álmodó lemondást árasztott a hosszú folyosóra. Háromnegyed esztendő telt már el ebben a szomorú, békétlen állapotban, mikor — nyár elején — a guardián megbízatásának ideje lejárt. Új guardiánt kellett választani, aki a klostrom élére álljon s a közembersorba visszatérő öreg guardián örökébe lépjen.

Mindnyájan sejtették, hogy nagy változások előtt állnak, ámbár a szóharcok, a heves viták régen elhallgattak s a feszültség csak a lelkek delejességéből s a nagy csöndből volt érezhető.

A választás megtörtént s amitől az öreg páterek féltek, bekövetkezett. Az új guardián nem közülük, hanem a fiatalok közül került ki, Pál atya lett a klastrom feje.

És csodálatos félelem, szorongás vett erőt mindnyájukon. Csak napok kérdése volt, hogy bekövetkezzék, amitől az öregek rettegtek. De igen soká nem történt semmi, csak azt látták, hogy a fiatal, új guardián igen sokat imádkozik és igen hallgatagon jár a folyosókon.

De egyszer mégis történt valami.

A laikus testvérek közül kettő egy reggel munkába állt s a kék folyosót szép fehérre meszelte. Ezen a napon a fiatal guardián bement a régihez és sokáig bent volt nála. És beszélt neki lassan, melegen, szeretettel, mint ahogyan anyánkkal, atyánkkal szoktunk beszélni, akinek már fehér a haja és nagyon régen nem láttuk. És az öreg szerzetes szomoruan, szemén meleg könnyekkel hallgatta az új guardián mély, forró szavait, melyekben a régi, örök igazságok új köntösben csillogtak. Álmos, csöndes béke helyett az élet és a harc belső, piros tűzfénye ragyogott.

És a beszélgetés végén letérdelt előtte, áldását kérte s megengesztelve távozott tőle, mint ahogyan nagy gyermekek szoktak elmenni a roskadozó szülői háztól.

Az estéli horák után pedig — mikor pihenőre tértek — a fiatal guardián két laikus testvérrel csöndesen végig ment a folyosón, letérdelt a régi kereszt előtt s hosszú imába mélyedt. Azután fölkelte, a falról leemelte a hatalmas keresztet (könnyű, korhadt, puhafából volt) s egyik laikus testvérnek adta. Helyébe pedig egy fehér, egyszerű új fakeresztet akasztott, melyen a megfeszített Mester teste szép, művésziesen faragott friss elefántcsontból volt. A kék mécset is kivette a tartójából, helyébe piros üveget tett, megtöltötte olajjal, meggyújtotta, elmondott egy rövid imádságot s utána mindhárman nyugalomra tértek.

Reggel azután, mikor a Matutinumot elimádkozták s már fölkelte a nap s meleg sugárkévéket szórt be az ablakon, a barátok önkénytelenül az új kereszt elé siettek. Porig alázatosan borultak térdre. A nap pedig ragyogott s a folyosó tele volt pirossággal és hajnali napsütéssel. És mindnyájan, öregek és fiatalok érezték, hogy megtelnek tűzzel, fénnel, örök megújhódással s a halhatatlan élet ünnepi pompájával.

A kelő nap elárasztotta fényével a dombon álló piros klastromot. Az egész ház olyan volt, mint egy hatalmas, izzó tűzpalota.

A toronyban megkondult az óra.

Lent, a falu alatt, a vashídon dübörögve futott át a hat órai gyorsvonat.

A PRÉPOST.

Az ablakom előtt harsogtak az őszi fák. Az eső már két nap óta áztatta a barna háztetőket és mindenki behuzódott a szobájába. A köd, a nedves őszi idő átjárta tagjainkat és fűtenünk kellett. A kandallóban vigan lobbant fel az első téli tűz...

Ezen a beteg őszi estén elővettem a fiatalon elhunyt prépost sárguló írásait és csüggedten olvastam őket. Nem is gondoltam, hogy a finom, zárkózott természetű úrnak ilyen érdekes intimitásai vannak.

— A bátyámról — írja — egyre rosszabb híreket kapok. Nem becsüli meg magát. Iszik és a hivatalában rendetlen. A feleségét elhanyagolja egészen és a fiát kifogta az iskolából. Igazán nem tudom mit csináljak velük. Nem mondom, hogy nem tudok rajtuk segíteni. Hála Istennek a prépostságom elég jól jövedelmez, én magam még egészen fiatal vagyok, csaknem gyermekember, de hát az én vagyonom az egyházé és

'nem tudom, nem vétkezem-e, hogy egyre csak az ő adósságait fizetem, ő meg abban a hitben, hogy az öccse prépost, akinek senkije sincsen és majd kisegít a bajból, örökösen züllik, züllik.

Hová jutunk, ha ez így tart sokáig?

Hónapokkal ezelőtt elutazott a fővárosból. Hogy hová, senki sem tudja. Ugy csapták el a hivatalból.

Szegény felesége hetekig várta vissza, de mert semmi hírt nem hallott róla, haza ment a szüleihez, pedig azok is ugyancsak nagy szegénységben vannak; a fiát meg elküldte ide hozzám. Azt írta, hogy én itt a városban lakom, a fiut beirathatnám a gimnáziumba s ha én nevelem föl, bizonyára tisztességesebb ember lesz belőle, mint az apja. Szomorú sorok egy anyától.

A fiú megérkezett hozzám.

Ezekre a sápadó néma lapokra leirhatom, mennyire fölzavarta lelkem nyugalmát ez a gyerek. Tizenkét éves lehetett és mikor először megláttam, majdnem összeestem a megdöbbenéstől. Azt hittem, az én huszonöt év előtti gyermekségem toppan be a csöndes, komor, sötétbutorzatú szobákba. Meglátszott rajta az elfogultság, mikor kezet csókolt és álmodozó, nagy szemei úgy tekintettek szét a szobában, mintha hüvös templomba lépett volna be.

Megkérdeztem tőle, szívesen marad-e nálam.

Nem szólt, csak intett a fejével és szemeit hirtelen könnyek lepték el.

— No, no, Géza, — mondtam gyöngéden — hát mi a baj, mi?

A szemeit rám emelte és félve mondta:

— A papa. Nem tudjuk, hol van. A mama se tudja.

— Majd megkerül — szóltam vigasztalón — Te itt maradsz nálam és járni fogsz az iskolába. Mintha otthon lennél, úgy élhetsz itt és majd a nyáron haza mehetsz a mamához. Talán én is elmegyek veled.

Megnyugodott és néhány nap mulva egészen otthon érezte magát. A szobájából eleinte nem mert kijönni s az ebédnél is szótlan volt. De lassankint elmúlt a félelme. Áthívtam az én szobámba, megmutogattam neki a képeket, szobrokat, melyeket fiatal éveim óta gyűjtögettem össze. Nagyon tetszett neki minden, különösen a képeket nagyon szerette. Sokat közülök megismert, a nagyszülei képét sokáig elnézte.

Egyszer megkérdezte tőlem:

— A bácsinak nincsen arcképe?

— Miért kérded, kis fiam?

— Itt a házban nem látom sehol, aztán kíváncsi vagyok, milyen volt azelőtt.

Megfogtam a kezét és bevezettem egy kis szobába, olyan kis régiségtár-féle volt. Csonka szobrokat, gipszmintákat, régi koszorúk szalagjait őriztem ott s a sarokban vászonnal letakarva állt egy életnagyságú képem. Egy ismert nevű festő műve volt s egyházi díszruhában ábrázolt.

Mikor a takarót levettem róla, a fiú kerekre nyitotta szemeit és csodálkozva mondta:

— Jaj de öreg a bácsi!

Mosolyogva fordultam feléje.

— Igazán?

— Igen. Ez nem is a bácsi. Ez egy öreg püspök. Pedig a bácsi olyan fiatal, olyan szép!

— Te kis csacsi — mondtam az élénk, fürge-szemű gyerekek — nem szabad ilyent mondani. Mindenki szép, aki jó, kivált ha még gyermek!

Visszamentünk a dolgozószobámba s egy szekrényből elővettem régi, gyermekkori arcképeimet.

— No nézd ezeket! — mondtam mosolyogva. — Ezeken csak nem vagyok öreg?

A gyermek mohón kapott utánuk.

Volt itt mindenféle fölvétel. Szegény anyám nagyon sokat készítettett rólam. Gimnazista koromban minden bizonyítványosztáskor. A fiú egy darabig forgatta, nézegette őket, egyszer csak megállapodott az egyiknél s hirtelen így szólt:

— Ez épen olyan, mint én!

Ránéztem a képre. Tizenkét éves koromban készült, mikor az utolsó rövid nadrágot hordtam s még szőke voltam, mint az arany.

— Tetszik neked? mondtam csöndesen.

— Igen! — szólt lelkesedve a fiú. — Tegyük ezt ide a bácsi íróasztalára, hadd legyen elől mindig!

— Nem lehet kis fiam!

— Miért?

— Nem illik, hogy az ember saját képét a szobájában kifüggeszse. Ez hiúság. Aztán meg én nem is szeretem nézni a fiatalkori képeimet.

A fiú elcsodálkozott.

— Nem? Miért nem?

— Azt te még nem érted, kis fiam. Ilyen magányos embernek, mint én, akinek nincs senkije, fáj visszaemlékezni a gyermekségére, mikor még sokan szerették.

A fiú rám nézett. Én úgy álltam ott, mint egy messze, magányosan borzongó fa, melyet megérintett az ősz lehellete. Mosolyogni kezdtem, de a fiú megragadta a kezemet és heves, görcsös zokogásba tört ki, úgy, hogy megijedtem tőle.

Hogyan? Hát ilyen mélységei vannak a gyermek lelkének? Megérzi az örök érintetlennek magasztos, gyönyörű tragédiáját?

Lehajoltam hozzá és megsimogattam szőke fejét.

— No fiam, kicsi fiam, ne sírj! Nézd, neked adom inkább ezt a képet. Vidd a szobádba és tedd az íróasztalodra. A tied lehet és jó légy mindig!

A fiú olyan volt aznap a házámban, mint forró, égő gyertyaszál messze sötétlő sziget felett.

A vacsorához nem mentem be hozzá, egyedül ettem néhány őszi gyümölcsöt. Az íróasztalomnál fölgyújtottam a zöld villanylámpát és olvasni kezdtem. Régi, hűs klasszikusokat vettem elő, de nem volt türelmem hozzájuk. Nagyon alacsonyan szálltak. És végre is a Szentíráshoz nyúltam és abban kezdtem forgatni. A szent Pál lelkét kerestem, akinél mélyebben senki sem szállott le a szeretet mélységes tengerébe.

És meg is találtam a bölcsek és poéták örök igazságait:

«Testvéreim, az idő rövid! Legokosabb hát, hogy akiknek van asszonyuk, azok is úgy éljenek, mintha nem volna; akik sírnak, mintha nem sírnának; akik gazdagok, mintha semmijük sem volna; akik szeretik a világot, mintha nem lenne rá szükségük. Mert elmúlik — jaj — a világ arca egyszer.»

II.

Éjfélkor váratlanul megszólalt a kapun a csengő. Nyugtalanul riadtam föl merengéseimből. Ki jöhet ilyenkor hozzám?

Öreg kulcsárom ijedt arccal jelentette:

— A prépost úr bátyja!

Már ott is volt a szobám küszöbén a szerencsétlen, elzüllött ember. Szemei a részegségtől sárgállottak, arca szederjes, beesett volt, ruhájáról lógtak a rongyok.

— Hogy jössz ide szerencsétlen? — szóltam keményen. — Még volt kedve tréfálni.

— Bizony nem gyorsvonaton, mint te szoktál!

— Mit akarsz itt?

— Semmit. Csak épen föl akartam nézni hozzád. Tudod, bejártam az egész országot, kerestem állást, de nem kaptam sehol, sok nyomorúságon mentem keresztül, igen sokszor a szabad ég alatt háltam s bizony néha oda kellett állnom a házak küszöbére, ha nem akartam éhen halni!

— Rettenetes! Koldultál?

— Hát mit csináljak? Te már kijelentetted, hogy nem segítesz rajtam, amit különben nem is csodálok. De azért nem akartam elkerülni a házat, már csak azért sem, mert azt hallottam, itt van a fiam!

Rémülten néztem a gyermek szobája felé.

— Mit akarsz vele?

— No, no, de meg vagy ijedve! Nem akarok vele semmit, csak elviszem magammal, mert hát mégis csak az én fiam!

Elhült bennem a vér.

— Hová akarod vinni?

— Hja, azt én magam se tudom. De nem leszek magam, legalább lesz, aki koldul helyettem.

Nem tudom, hogy a következő percben mi történt velem. Csak azt tudom, hogy mint a tigris ugrottam elébe és felordítottam:

— Gazember!

Ebben a pillanatban kinyílt az ajtó s hosszú, fehér ingben ott állt előttünk a gyermek. Sikoltva ugrott közénk s szikrázó szemekkel nézett rám:

— Ne bántsa az apámat!

A karjaim lehanyatlottak.

Éreztem, hogy minden erő elszáll belőlem. Megtántorodva ültem egy nagy karosszékbe. Az apa és fia rám sem tekintettek. Szorosan átölelték egymást.

— Eljössz-e velem? — kérdezte az apa édes hangon.

S a fiú örömmel felelte:

— Elmegyek. El!...

Letettem a fakó, sárga írást. Jaj de régi, de különös történet. Ki érti ezt meg? Lelki szemeim elé idéztem a prépost fiatal, szigorú arcát, szikár alakját. Mintha most is itt lenne a szobákban, ahol most én lakom és rendezgetem az írásait.

Szegény, szegény prépost úr!

LEGENDA A SIVATAGRÓL.

A gyermekszoba ajtaján kiáradt az éjjeli mécs fénye és sárga szőnyegként futott végig az ügyvéd sötét dolgozó szobájának padlatán.

A világos szobából egy hét éves fiúcska hangja hallatszott ki.

— Apuska, jössz már?

Felelet helyett a sárga fényszőnyegen nesztelen léptekkel közeledett a gyermekszoba felé az ötvenes év körül járó ügyvéd.

— Itt vagyok fiam, itt!

Az ügyvéd a gyermek ágyához lépett és homlokon csókolta fiát. Aranyos hajfürtjeit elsimította fején s gyöngéden visszafektette vakító, fehér párnáira. Fölcsuszott kis ingét eligazította rózsaszínű testén s föléje húzta a nehéz selyempaplant.

— Megfázol, kis fiam!

— Ó nem, apuska; ha itt maradsz megint és mesélsz nekem, olyan jó lesz, hogy nem maradok este egyedül! Mert amióta anyuska nincsen, sokszor szeretném, ha nem mennél el este ha-

zúlról, hanem itthon maradnál velem és mesélnél sokat. Akkor nem félnék sohasem és elaludnám szépen csendesen.

Az ügyvéd az ágy mellett álló karosszékbe ült.

— Itt maradok fiacskám, veled leszek és mesélek neked.

— A Jézuskáról ugy-e? — szólt felcsillanó szemekkel a gyermek

Az ügyvéd elkomorodott.

— A Jézuskáról?

— Igen.

— Miért őrá?

— Mert én nagyon szeretem a Jézuskát. Tudod mióta először láttam őt első áldozásom óta, mindig rágondolok, ha este a szobámba egyedül vagyok és úgy várom, hogy ideül az ágyam szélére és mesél nekem. Ilyenkor sokszor fölkelek és az ágyban térdelve imádkozom hozzá, hogy szeressen téged és engem.

Az ügyvéd bizonytalan hangon mondta:

— Ő szeret téged!

A fiú kíváncsian kérdezte:

— Hát téged? Téged nem szeret a kis Jézus? Ugy-e te sokszor látod őt a templomban? Neked sokszor szabad hozzá menni, mert te nagy vagy és áldozol most is, mint régen, mikor te is olyan kicsiny voltál, mint én!

— Igen, mikor ilyen kicsiny voltam, áldoztam én is. Régen, nagyon régen. De most már (ujra betakarta a gyermeket) hallgass ide, mesélek neked szépet, hogy elaludjál.

— A kis Jézusról, ugy-e?

— Arról.

És közelebb hajolva a gyermekhez, elkezdte a mesét.

— A sivatagban, messze, éjjel, megállt egy teve. Nagyon fáradt volt már, alig tudott járni. A hátán volt egy selyem sátor. Abból a sátorból leszállt egy öreg, fehérszakállú ember. Hosszú, földigérő selyemköpeny takarta testét, fején himzett vörös-arany turbán ékeskedett. A neve Boldizsár volt.

Amint leszállt a tevéről, megsimogatta a szegény, elfáradt állatot. És a teve első lábaival a földre ereszkedett, azután hirtelen hasra feküdt.

Az öreg Boldizsár akkor mindenféle eszközt szedett elő a kis sátor mögül a teve hátáról. Összehajtogatott erős rudakat, melyek közé sárga vászon volt kifeszítve. És hirtelen egy szép sátert rögtönzött a sivatag közepén. Eléje terített egy puha és nagyon szép szőnyeget. Aztán elővett egy ezüst serpenyőt, abba mindenféle sárga és száradt füvet tett. És letelepedett szépen a nagy szőnyegre, tüzet csiholt és meggyújtotta az ezüst edényben levő füveket.

A füveknek igen-igen jó szaguk volt, olyan jó, hogy az egész sivatag illatos lett tőlük.

Es az öreg Boldizsár ott ült maga elé meredve a nagy sivatagban, feje fölött az örök csillagokkal.

A gondolatai nagyon messze jártak. Idegen országban, ahonnét most jött vissza. Sok hete már, hogy jön az idegen városból, keresztül harsogó erdőkön, rengő fűszertáblákon és sárga sivatagokon. Elfáradt nagyon, de nem bánja.

Mert Betlehemből jön, ahol két napkeleti társával láthatta a kis Jézust. A betlehemi kis Jézust, a zsidók új királyát! Szeme kitágult és szinte fénykarikákat szórt a sötétbe, forró tűz öntötte el a testét, amint a kis gyermekre visszagondolt. Soha olyan arcot nem látott még. Szemek soha nem néztek úgy rá, mint a gyermek szemei!

Hetek óta jön már visszafelé, de az ígézet most is fogva tartja. Akárhová néz, mindenütt az ő arcát látja. A virágok kelyhében és az ég tündöklő csillagaiban. És amióta először látta, nem bír a boldogságával, nem tudja elfeledni őt.

És mindig erősebbé vált a vágy a szívében, hogy még egyszer láthassa őt, hogy visszatérhesen hozzá. De öreg volt nagyon, a hosszú utat nem bírta volna még egyszer megtenni. És nagyon szomorú lett.

Mellére roskadt ősz feje és könny csillant meg a szemében.

Miért is nem maradt ott a gyermeknél! Miért hagyta el, miért távozott el tőle? Most már milyen messze van, zúgó erdők, hullámozó fűszertáblák és forró sivatagok vannak közöttük és nem térhet vissza hozzá. És lelkére nehezedett a bánat, hogy már késő minden.

Fölnézett az örök csillagokra, száradt karjait sóvárogva tárta ki a messze sivatag felé és belekiáltotta a siket éjszakába:

— Szeretnélek még egyszer látni!

De a kiáltásra nem jött felelet.

Csak a mérhetetlen puszta morajlott föl, mintha alvó oroszlán hördült volna meg álmában.

Az ezüst edényben hunyorogva csillant föl az égő izzóp fénye s az erős illat gomolyogva szállott a kis sátor körül.

Szegény öreg Boldizsár karjaira borulva arccal feküdt a szőnyegen s a reménytelenség lassan álomba szenderítette. És mélyen, hosszasan sóhajtott álmában.

Feje fölött pedig ragyogtak az örök csillagok.

Egyszerre a teve ezüstös kantárja megcsörrent. Boldizsár riadtan ébredt föl álmából és hirtelen

len körülnézett. Nem messze tőle sötét alakokat látott, akik mozdulatlanul néztek feléje.

Boldizsár talpra ugrott.

— Kik vagytok? — kiáltotta riadtan.

Felelet helyett az egyik sötét alak lassan a sátor felé indult, de ismét megállott.

Boldizsár a töréhez kapott s újra kiáltotta:

— Ki vagy?

Ekkor az idegen megszólalt:

— Béke veled! Jó ember.

Boldizsár közelebb lépett hozzá. Az arcát szeretne volna látni.

— Jó ember? — kérdezte gyanakvóan.

— Igen, szegény menekülő vándor nagyon messze földről! Ott, nézd, szegény, fáradt számaron ül nőm és karjai közt alszik a gyermeke. Jöjj, vezessük ide és engedd meg, hogy pihenhessünk sátorod tövében. Ez a kis fény vezetett bennünket, mely itt a sátorod előtt csillog. És az illat, mely belőle kiszáll és elárasztja a sivatagot. Ugy szállt felénk, mint a sóhajtás; mint az imádság, mely jó emberek lelkéből árad ki.

Boldizsár elment a számarért és sátora elé vezette.

Az asszonyt lesegítette róla és a szőnyegre a sátor elé ültette. A nő fáradtan ült le és kendőit megoldozta. Karjai közt pihent a gyermek. Bol-

dizsár a teve hátáról egy kis csomagot vett le és kibontotta, Jóillatú, száraz fűszer volt benne. A fűveket az ezüstedény parázsára tette és várt egy pillanatig.

Az ezüstedény fellobbant, az égő fűvek megvilágították az idegenek arcát. Boldizsár ekkor megtántorodott és zuhanva esett a földre.

Aztán hirtelen fölemelte a fejét és a boldogság leírhatatlan kiáltása röppent el ajkáról.

Megismerte őket.

József volt és Mária, kinek ölében csendesen aludt a betlehem-i kisdéd, a kis Jézus! Menekültek Egyiptomba.

A hálószoza sárga lámpája enyhén világított. Az ágyban édes, drága mosollyal arcán aludt a kis fiú.

Az ügyvéd hosszan nézte őt, aztán fölkel és lábujjhegyen átment a dolgozó szobájába. Cigarettára gyújtott és úgy, ahogy volt, ruhástul a kerevetre feküdt.

Gondolkozott az életen és a kis fia szaván:

— Mikor láttad őt?

És megdöbbszent a kis esti legendától, mellyel a fiát elaltatta. Egész éjjel egyre erősödő hangon kiáltott valaki a lelkében. És ez a kiáltás rokon volt azzal, melyet a napkeleti Boldizsár kiáltott bele az alvó sivatagba.

ÁLARCOS BÁL.

Néhány évvel ezelőtt sokat beszéltünk egy erdélyi öregasszonyról, ki nagy szegénységben élt valahol a brassói hegyek között.

Mindenki azt hitte, hogy valami régi öreg kántornak az özvegye volt, ki paraszti sorból lett mesterné asszony s mikor a kántor meghalt, az özvegy hetven forint nyugdíjjal vonult a szegényes falu egyik viskójába s úgy élt ott éveken keresztül, mint valami álmotlan, nyomorult koldusasszony. A halálig élt így.

Akkor a hivatalos emberek fölbontották az öregasszony végrendeletét s bámulva látták belőle, hogy a nyomorúságban élő asszony száz és száz halavány aranyat gyűjtött össze s abból fejedelmi temetést rendelt magának.

És megháborodott az egész falu.

Messze földről hozták a nehéz brokát ruhát, fehér selyemcipőt, finomcsipkés aranyvánkost, melyre az öregasszonyt fektették. Azután fénylő bronzkoporsóba tették a talpig nehéz brokátba

öltöztetett száraz, öregasszonyt s zörrenve emelték a sujtásos szemfödő fölé a koporsó üvegablakos födelét.

Száz sárga gyertya égett a gyászdrapériákkal bevont halotti szobában s a magas ravatalon büszkén feküdt, mint elátkozott hercegasszony, a nyomoruságos özvegy.

A temetésre dalárdák jöttek messze városból, alabárdos, lámpásos díszőrség és nehéz gyászba öltözött papok. S mikor a komor gyászénekek elhangzottak, négy fehérlovas üveghintóra tették a koporsót, melyen drága elevenvirágok illatoztak. És megindult a menet a temetőbe fáklyákkal, zászlókkal, ragyogó címerekkel és minden képzelhető gyászpompával.

Csak könny nem hullott a temetésen.

Az öregasszonynak nem volt senkije, aki lelkét öltöztette volna gyászpompába érte.

Akkor — mondom — sokat beszéltünk az öregasszonyról és a legtöbb ember azt hitte, hogy bolond volt szegény. Talán régen, gyermekkorában láthatott valami felejthetetlen hatalmas temetést s attól fogva örök sóvárgásban élt rongyai között, hogy valamikor őt is talpig seelyemben, üveghintón, harsogó gyászzenék között vigyék ki a döbbent temetőbe. Én nem hittem akkor se, hogy az öregasszony végrendeletének

egy ilyen gyermekkori emlék lett volna az oka. Én erősen állítottam akkor is, hogy az emberi lélek rejtett mélyén olthatatlan vágy tüze ég az esztétikus, komor pompa után, melyet az élet könnyű örömei között mindennél többre becsül s sóvárogva vágyódik utána. A legtöbb ember sohase lehet e pompa középpontja, némelyik a halálban éri el, néha, mint most megírni akarom, a fiatalság vágyai között ér meg egy ilyen napot.

Nemrégén voltam szemtanúja ilyen esetnek.

A városunk legelőkelőbb körei álarcos bált rendeztek a Vigadóban. Azok, akiknek lelkében égett a vágy tüze a fény és pompa után, minden összeköttetésüket fölhasználták, hogy a bálra meghívót kapjanak.

Mert a rendezőség nagyon megválogatta a közönséget.

Este, mikor a kocsik a Vigadó üvegtetős bejárata elé fölrobogtak, száz és száz betegen villogó, kíváncsi szem tapadt az érkezőkre, kik ragyogó toaettekben szálltak ki a párnás kocsikból.

Fönt, a Vigadó dísztermében hullámozott a gyönyörű nép, a kosztümök fénye vakított, az álarcos spanyol grandok, francia márkik, olasz principék, német ritterek, magyar mágnások között illatosan járt-kelt a sok sárga és lila dominó, principessza, százsorszép, hófehérke, hamupipőke,

cigányleány, rokokkó hercegkisasszony, piroska, bajadér, loreley.

Az urak között néhány nagynevű előkelőség álarc nélkül jelent meg.

A legfeltűnőbb volt a város huszárbrigadérosa és egy prelátus. A brigadéros aranyos ruhája csillogott a sok drága ordótól, a prelátus lila öltönyén meg-meg villant a hatalmas aranylánc, melyen egy zöldkőves, gyönyörű kereszt ragyogott.

Ők keiten voltak a társaság büszkesége s mindenki boldog volt, hogy az álarc védelme alatt fesztelenül szóba állhatott velük.

Ugy éjfél felé vettem észre, hogy egy karcsú, nyulánk hölgy, ki cserkesz-királykisasszonynak volt öltözve, egyre gyakrabban sétál el a brigadéros és a prelátus előtt, kik mosolyogva beszélgettek a nagy csillár alatt. Egyszerre azután egy elhatározó lépéssel az idegen hölgy odaállt eléjük és megszólította őket:

— Urak, a cserkesz király leánya megengedi, hogy körülsétáltassék a teremben!

A brigadéros, ki jól beszélt magyarul, mosolyogva meghajtotta magát. A prelátus azonban kissé megütközött. De oly vidám volt mindenki, oly előkelő tónus uralkodott a tükrös teremben, hogy nem akart disszonanciát kelteni s az álarcos hölgy jobbára állt.

A brigadéros karját nyújtotta a szép ismeretlennek, a prelátus fölvetette magas, klasszikus homlokát s megindultak hármasban a sétára.

A bál előkelő közönsége meglepetten nyitott utat a sétálóknak. Irigy szemek szikrái pattantak az ismeretlen hölgy felé, ki a brigadéros és prelátus között mint egy királyné vonult végig a nagytermen. Önkéntelenül félre állt mindenki s a tükrös falak mellett sorakozva csodálták a gyönyörű jelenséget.

Méltóságos mamák, fiatal és nappal kicsit szeplős báró kisasszonyok kérdezték:

— Ki az a fiatal hölgy?

De nem tudta senki. A brigadéros és a prelátus se, csak a rendezőbizottság három zsüri tagja, de azok a nagytermen kívül, az adminisztráció ezer apró ügyével voltak elfoglalva.

Az ismeretlen hölgy pedig uralmába vette az egész termet. Örökké igaz, de sok ezer esztendő története ujult meg ismét, hát nem használok más hasonlatot, mint azt a régit, hogy az éjszakák ragyogó holdja, elhomályosította az összes csillagokat.

Nem érezte jól magát többé senki, mindenki a cserkész királykisasszonyt irigyelte. Neki pedig volt gondja rá, hogy a fényt, ragyogást, pompát minél jobban kihasználja.

Végre is az elégedetlen arany ífjuság a rendezőséghez fordult s keringőt kéretett a zenekartól, hogy a tánc által a királyi felvonulásnak, a szenzációs sétának véget vessen.

A tánc alatt a sétálók félre álltak s a brigadéros és a prelátus nemsokára haza mentek. Az ismeretlen hölgy magára maradt és ekkor rajtam akadt meg a szeme. Egy fejedelmi mozdulattal magához intett s én hódolattal közeledtem hozzá.

— Ön lesz kedves a kocsimat elő hívni! — szólt kegyes leereszkedéssel.

— Szivesen asszonyom, de nem tudom, kinek a számára!

— Nem baj! — nevetett ijedt nevetéssel, mely olyan volt, mint a bucsuzó nap beteg fénye.

— Egy akármilyen fiakkert állítson a kapu elé, amelyik hazavisz!

— Egy föltétellel!

— Nos?

— Ha a kocsissal én közölhetem az utcát és a házszámot, ahová önt vinnie kell!

Az idegen hölgy végzetetlen bánattal nézett reám és halkán mondta:

— Kazamáta-utca 108.

Megindultunk az öltöző felé s a hölgyre fölsegítettem prémes bundáját. Lekisértem a kapuig, kocsit rendeltem a számára s mikor láttam, hogy

dideregve huzódik a fiakker hideg, párás sarkába, önkénytelenül kicsuszott ajkamon a búcsuszó:

— A viszontlátásra, hercegnő!

A kocsi elrobogott, én meg hazamentem.

Másnap délután öt órakor elsétáltam a Kazamata-utcába. Egy kövezetlen, hepe-hupás kis utca az, a csatorna a járda mellett szabadon folydogál az ákácfa lábainál. A 108 ik számú kicsiny, kétablakos, földszintes háznál megálltam és becsöngettem.

Egy takarítónő-féle öregasszony nyitotta ki a rozszant, fakó kiskaput.

— Ki lakik itt? — kérdeztem tőle illedelmesen.

— Itt?

— Igen, itt!

— Traumfeld Éva tanítónő!

— Más nem?

— Nem.

— Köszönöm!

Megfordultam csendesesen s megindultam a kis árva utcán visszafelé. Merengésemben a brassói öregasszony jutott eszembe, ki életében egyszer akart ragyogó pompa középpontja lenni és hét-országra szóló temetést rendezett magának...

NÁPOLYI LEGENDA.

A prelátus tökéletes művészettel, antik képekkel, finom szőnyegekkel dús szalonjában csak nagyon válogatott, kicsiny közönség szokott megjelenni.

Ezek is nagyon ritkán, legfeljebb minden harmadik héten.

Pedig sokan nagyon szerettek volna ebbe az előkelő intim körbe bejutni.

A prelátus a szó szoros értelmében hódító jelenség volt, hatalmas alakkal, a legtökéletesebb arcéllal, a leglebilincselőbb modorral, rendkívüli tudománnyal és a társalgás elbűvölő művészetével.

Ha beszélt, a szalon selyemszékein ülő társaság mohón leste szavait, melyekben a klasszikus műveltség a legmodernebb kulturismeretekkel párosult és mindenki éberén vigyázott, hogy beszéde folyásában meg ne zavarja. Pedig a prelátus nem szeretett sokat beszélni.

Olyan nagy volt az emberismerete, hogy szinte

erőszakosan tolt néha egyeseket a társalgás középpontjába, kiket arra alkalmasaknak talált s ő maga iparkodott a figyelmes hallgató szerény álláspontjára helyezkedni.

Egy csendes téli délután is együtt volt a kicsiny, előkelő társaság, mikor a fiatal író belépett a szalonba.

Ennek az írónak kiváltságai voltak.

Fiatalkora dacára, néhány figyelmet keltő könyve miatt a prelátus nagyra becsülte őt és szívesen állt szóba vele modern irodalmi kérdésekről.

Most is szeretetreméltó mosolygással fogadta őt.

— Jó, hogy jön! — mondta neki vidáman. — Épen magát vártuk, hogy a beszélgetésünknek legyen parlamentáris ellenzéke. Ön bizonyosan ellenzék lesz, de (és itt finom mosoly futott át arcán) az ellenzéknek most is aligha lesz igaza.

Az író mélyen meghajolt, mikor a prelátus feléje nyújtotta finom, gyűrűs kezét.

— Parancsoljon — mondta szintén mosolyogva — az ellenzék azonnal kész az ellenmondásra!

Leült egy nagyvirágos selyemfotelbe s várta a támadást. A hallgatóság feszülten figyelni kezdett.

— Olvasta a «Kék fátyol» című legújabb regényt? — kérdezte a prelátus.

— Igen. Olvastam!

— Emlékszik benne az erkélyjelenetre?

— Az erkélyjelenetre?

— Igen, arra!

— Azt hiszem, emlékszem!

— Mégis megengedi, hogy röviden ismételyem. Talán nem untatom vele az urakat?

— A világért se! Halljuk! — kérte a társaság.

— Abban a regényben van egy jelenet, — folytatta a prelátus — amelytől most is borzadok. Arról van ott szó, hogy két ellenfél találkozik késő éjjel egy négyemeletes palota udvarra nyíló erkélyén. Az éj sötétjében viaskodni kezdenek egymással. A harc sokáig tart, míg végre az egyik felülkerekedik s ellenfelét az erkély korlátján át le akarja taszítani a mélységbe. A szerencsétlen áldozat lebukása közben elkapja az erkély vaskorlátjának az alsó részét és csüngve marad a szédítő mélység fölött. A győzelmes vetélytárs elkezd ütni, rúgni a korlátot görcsösen szorító két kezét. A kézből, a körmök alól vér serked ki, de az életöszton oly erős az áldozatban, hogy a korlátot nem ereszti el. Ekkor az ellenfél beszalad a lakásba, kihoz egy élesre fent kést s a boldogtalan áldozat ujjait egyenkint kezdi elmetélni. A szegény áldozat sikolt s mi-

kor a kés mind a két kéz középső ujját elmet-szette, hangtalanul, tompa zuhanással esik a mélységbe. Lent óriási vértócsa jelezte a borzasztó küzdelmet.

A hallgatóságból megszólalt valaki:

— Rémregény!

— Pedig nem detektiv regényben van! Egy vallásosnak mondott, igen jó hangzású író munkájában!

— Nekem — folytatta a prelátus — kitűnő idegeim vannak. És nyugodtan szoktam aludni. De mostanában, mióta ezt a jelenetet olvastam, ha éjszaka néha felébredek, borzadva jut eszembe az a véres erkély. És gyakran gondolkodom arra, hogy az irodalom, ha mészárszék-témákhoz jut is, ilyen jelenetekkel aligha járul hozzá a műélvezethez s a borzalom fenségességét mélyen lealacsonyítja! A borzalmas szépség nélkül undorító!

Az író nem felelt. Gondolataiba mélyedve nézte a halavány perzsaszőnyeg finom mintáit s látszott, hogy folytatást vár. Ismerte a prelátust, ki nemcsak problémákat, kérdéseket szokott feladni, hanem a megfejtéssel s a felelettel sem marad adós. Ugy is történt.

A prelátus felkelt s átment a dolgozó szobájába.

A társaság kíváncsian tekintett utána.

Pár pillanat múlva vissza jött s egy bordó bőrkötésű régi könyvet tartott a kezében.

— Ismeri ezt a gyűjteményt? — kérdezte az írótól.

Az író kezébe vette.

— Nem. Nem ismerem!

— Nagyon régi könyv. Ebben is van egy erkélyjelenet. Nyissa csak ki. Ugy a közepe táján van. A címe: «Nápolyi legenda.»

Az író forgatta a lapokat.

— Itt van!

— Nagyon rövid — szólt a prelátus — talán hangosan olvashatja!

Az író elkezdte:

— Mikor a bukott angyalok éjsötét palástban szemközt álltak az Úrral, az égben sápadtan reszketett minden csillag.

Az Úr szeme olyan volt, mint sötét topázsinű felhő, melyből villámok cikáznak elő.

— Mihály főangyal! — szólt zordan az Ur.

A főangyal ott állt ezüstruhás serege élén s várta a parancsot.

— Lucifert és elvetemült seregét le kell taszítani az égből!

A főangyal intett az ezüstruhás seregnek, mely az intésre hangos szóval felkiáltott. A kiáltás

olyan volt, mint a rézharsonák hangja, mely a gonoszok felett harsan meg. Mihály főangyal és serege rácsapott a kárhozott angyalokra s azok vijjongva, lángnyelvet okádva buktak le az égből. Vezérük, Lucifer is megtántorodott s erejét, egyensúlyát veszítve elesett, de ujjait hirtelen kinyújtotta s megkapaszkodott az ég kárpitjában.

A gonoszság fejedelme ott csüngött ég és föld között. Görcsösen belekapaszkodott az égbe, szemei vad lángot löveltek felfelé, lábai pedig kálimpáltak a föld felett. De oly erősen szorította az eget, hogy nem esett le. A gyönyörű kárpit pedig recsegni, ropogni kezdett. A nagy félelemben Mihály főangyal az Urra nézett:

— Nem sajnálod Uram az eget?

Mint a mennydörgés volt a válasz.

— A szépség ne hiányozzék sehonnét! Vigyen egy darabot magával!

Ekkor a főangyal oda állt a megszakadt éghoz. Kezét felemelte s villámával az ég és föld közt csüngő Luciferre sujtott.

Es elkiáltotta magát:

— Mi-cha-el? Ki olyan erős, mint az Ur?

Az ütés borzalmas volt. Lucifer eszméletét veszítve bukkott le a mélységbe, de az ég tündöklő kárpitjának egy darabját, melybe göröncösen kapaszkodott, magával rántotta a földre.

Bukását nem jelölte vérholt a földön, hanem az ég egy leszakadt darabja, amelynek a neve: Nápoly!

A prelátus mosolygott.

A hallgatóság mély csöndben ült a helyén s az íróra nézett. Az pedig lassan visszanyujtotta a könyvet a prelátusnak s halkán megszólalt:

— Nem mondok ellen! A prelátus úrnak — mint mindig — magyarázat nélkül, pusztán analogiával most is igaza van!

A PÜSPÖK MESÉJE.

A fiatal püspök piros selyem kapuciumának zöldes reflexe ragyogott az ezüst tükörben.

A kerek kis asztalon álló zöld villanylámpa árasztotta ezt a különös fényt a szobában.

A miniszter fáradtan ült a hatalmas zöld bőrfotelben és ijesztően sárga volt az arca. Vele szemben a püspök fiatalsága és üde ereje annál jobban szembe ötlött.

— Elutazol? — kérdezte a miniszter betegen.

— El.

— És mikorra jössz vissza Rómából?

— Azt nem tudom. Egy hónap bizonyosan beletelik.

— A pápa fogad majd?

— Igen.

— És olyankor nagy ceremonia szokott lenni?

— Nem. Magánkihallgatásoknál a pápa szereti az egyszerűséget. Majd megemlítem neki, hogy gyöngélkedel. Bizonyosan külön pápai áldásban részesít.

— Engem? — mosolygott fáradtan a miniszter. — Ne fáradj vele! Ismered az én elveimet. Én már öreg vagyok és tudom, hogy mi következik. Csönd és apátia. Az eleven holt állapot, amikor már nem kell semmi. Lassan már nem érdekel a felség kegye, a népszerűség, a hatalom. Még a családom se, se a gyermekek. Felnőttek, megházasodtak. Láttam, hogy boldogok. Egy darabig még örültem a jólétüknek. De azután azt is meguntam. Hát boldogok, jól van, punctum. Mi van még hátra? Semmi.

A püspök végig simította homlokát finom, zöldkőgyűrűs ujjaival.

— Rosszkezdű vagy — mondta csöndesen.

— Elővettek megint a buddhista elvek!

— Igazad van. A buddhista elvek. De ezek az elvek igazak, jók és kényelmesek. Minden öreg ember ezekhez jut el egyszer.

— Tévedsz! — szólt élénken a püspök. — Buddha elvei nagyon hamisak és nagyon kényelmetlenek. Az öreg embereknek különösen fájnak.

— Nekem nem!

— Mert még nem vagy igazi öreg ember. Csak fáradt és elernyedt. Az igazi öregség a legérzékenyebb és legfinomabb, akárcsak a kifinomult hatalmas hárfa.

— Buddha nem ezt tanította!

— Nem ezt tanította. De ezt érezte. És épen ezért megcsalta önmagát. Mást hirdetett, mint amit érzett.

— Hogy-hogy?

A püspök mosolyogva hajolt hátra a karosszékekben.

— Sajnálom, hogy apró, naiv legendával untatlak. De a legenda jó, kegyes. És régi, akár csak Buddha.

— Mondd hát!

— A bölcs Buddha, tudod, olyanformán gondolkozott, mint te. Lemondott az égi és földi kegyekről. A munkáról, örömről és bánatról. A családról és a gyermekekről is. Azt mondta, nem kell semmi. Az egyetlen igaz élet: a gondolat és érzés nélkül való pusztá létezés.

— A Nirvána!

— Ugy van, a Nirvána! És hogy ezt az abszolút tökéletes életet élhesse, kiment a pusztába, a kopár sziklák közé. Elhatározta, hogy nem fog gondolkodni és érezni többé.

— Igen.

— Nekitámaszkodott háttal egy sziklának és két karját kitárta az ég felé. Ugy állt ott, mint a szobor. Körülötte szóltak a madarak, dönögtek a vadméhek és nyíltak a sziklai rózsák. Az iszalag, a lián, mely lábainál kinőtt a földből, lassan kez-

dett felkúszni vézna testén. Arca olyan volt, mint a kiégett cserép. Nem akart enni semmit és bizonyosan éhen halt volna, ha a madarak meg nem szánják. Egy darabig félve, surranva repkedtek körülötte, de azután bátorságot vettek és rászálltak kitárt karjaira és a vállára. Mikor észre vették, hogy él, nagy, hamvas cseresnyéket és erdei epret hoztak és rátették hervadt ajkaira. A próféta mohón és tikkadtan nyelte le a hús, üdítő ételt, de behunyta a szemeit, hogy ne lássa a jószívű madarakat, melyek az ő táplálására vállalkoztak.

Igy élt már hónapokon keresztül és biztosan hitte, hogy nem gondolkozik és nem érez, elmerrült a nagy semmibe: a Nirvánába.

Ekkor történt, hogy Napkeletről friss, új illatokat hozott a szél és a sziklás, elhagyatott vidékre ujjongó muzsikaszóval bevonult a tavasz. A virágok szinte záporként ontották az illatot és a madarak hangos énekek közt párosodtak. A gólyák, daruk, fecskék és más költöző madarak ekkor érkeztek meg és sokan letelepedtek a vad, sziklás pusztai vidéken. Egy fiatal fecskepár sokáig repdesett a bölcs feje körül, míg egyszerre csak hirtelen elhatározással rászállt kiterjesztett karjára s nyitott tenyerébe puha sárból és pihéből elkezdett fészket rakni magának.

A prófétát kínosan érintette a fiatal fecskepár szokatlan elhatározása. De azután így gondolkozott:

— Mi közöm hozzájuk? Én nem gondolkozom és nem érzek, tehát nem veszek tudomást a fecskékről. Tegyenek, amit akarnak.

A fészek pedig elkészült és ettől az időtől fogva a fecskék a próféta kezében laktak. Nyárra apró kis fecskefiókákkal telt meg a fészek és sárga szájukat sipogva tátogatták mikor az anyafecskék élelemmel repültek haza.

A kicsinyek egyre jobban kihajoltak a fészekből, már szinte félig ki volt puha kis testük belőle. Egy délelőtt pedig hirtelen kiröppentek és azon a napon a fecskeszülők roppant izgatottak voltak. Örömben hangosan kiáltoztak és vilámgyorsan röpdöstek a próféta feje körül.

Nemsokára azonban már halaványulni kezdtek a virágok és a madarak dideregve érezték az ősz lehelletét. Ekkor fölkerekedtek a levegőbe és ott hangosan sírva búcsuzkodtak. A próféta fecskéi is köztük voltak. Hálás szemekkel néztek a szoborként álló prófétára és istenhozzádót mondva neki, hirtelen elkanyarodtak dél felé.

És megérkezett a tél.

A sziklák között fájdalmas sirású szélleányok sikongottak és dermedt kórusokat énekeltek a

fák. Néhány bús, ázott cinege ugrált csak a sziklák körül s nagyon gyéren hordták a kék boggyókat a próféta hervadt ajkaira. De ő sziklaszárdan állt helyén és nem bánta, hogy a kósza leányok megcibálják ázott, zöldessárga haját.

A tél azonban hamar elmúlt és nemsokára ismét rügyezni, virágozni kezdett minden. A lián és az iszalag újra zöldült a próféta testén és a nap melegen sütött a sziklák fehér oldalára. Az ég kék vizében pedig lassan úszva közeledett az első gólya és utána csapatokban érkeztek a visszaérkező madarak. Jöttek az ibiszek, a fecskék, a rigók és a csacska sármányok. Ujra élénk lett a tájék és madárzenétől hangzottak a szirtek.

Azonban a próféta két fecskéje nem jött vissza.

Valahol messze, harsogó tengerek fölött megszállhattak és halálra fáradtan zuhantak a tájtétköz víz millió sziporkázó gyöngyei közé!

A szirtek között meg vidám volt az élet; minden örült, kacagott, nevetett, élt. A két kis fecske hiányát nem vette észre senki. Csak a próféta lett még sápadtabb.

— Nem jönnek vissza! — gondolta elborulva és szíven éles fájdalom nyilalt át. Még egy darabig várt, reménykedett, mikor aztán látta, hogy hasztalan minden reménykedés, a szent remeteségben először mozdult meg. Fejét lassan kitért

keze felé fordította, melyben üresen, elhagyatva állt a fészek és karjait hirtelen leeresztve ráborult a hideg fészekre és hangos, fuldokló zokogásba tört ki. A Nirvána prófétája, ki nem akart gondolkodni és érezni többé, mint gyermek úgy sírt, két gyöngé kis fecske pusztulásán.

A püspök hirtelen befejezte a kis mesét és mosolyogva nézett az apátikus öreg kegyelmesre. Annak pedig tündöklöttek a szemei, mint a gyermeké, ki tűzpiros arccal, örömtől reszketve hallgatja ágyában az ezeregyéjszaka legszebb meséjét.

TARTALOM.

	Oldal
A halálfejű pille	3
A diófa	8
A hősök éjféli miséje	16
Kelő vetés	24
Világgy Pálma	34
A nagy idők	43
Hív a föld	50
Meghalt a Boór Iván anyja... ..	57
Vicolo della misericordia	65
A kis herceg	74
Ujuló lelkek	82
Tűz a Hanyságban	89
A sárgaruhás asszony	95
Legenda az egyszeri ifjúról... ..	101
A tolvaj... ..	106
A kékkői klostrom keresztje... ..	112
A prépost	120
Legenda a sivatagról	129
Álarcos bál	136
Nápolyi legenda	143
A püspök meséje... ..	150

WILLIAMSON C. N. ÉS A. M.

világhírű regényei:

AZ ERDŐK FIA

Amerikai regény. Három kötet kötve ára 3 korona.

Az amerikai regényeket érdekes és bonyodalmas meseszövések, illedelmesen szabadabb levegőjük, a modern technika vívmányainak nagy szerepe és a nagy távolság tesz oly közkedvelté az egész kontinensen. Williamson ez újabb regénye még egy rendkívül rokonszenves vonással emeli ezt a közkedveltséget. Az Erdők fia kaliforniai ember, a ki végtelenül büszke hazájára. Azért, midőn utitársul szegődik egy gyönyörű, gazdag fiatal hölgyhöz, noha a véletlen — a regény érdekessége kedvéért — a legkritikusabb és legviisszásabb helyzetekbe hozza, mégis minden szava, minden tette oly korrekt és gentlemanhoz illő, hogy a legnagyobb élvezettel kísérvük végig sok gyönyörűséggel teli utazásukon. A nemzeti büszkeség a forrása a regény még egy nagy kvalitásának, a természeti szépségek megkapó, színes rajzának. Nickson rajong gyönyörű hazájáért, azért mutatja meg a szép May Angelának és azért kapja az olvasó Amerika legregényesebb vidékének olyan részletes, eleven, költői leírását. Williamsonnak ez a kétségtelenül egyik legjobb regénye, igen könnyed, jó fordításban most jelent meg a Szent-István-Társulat kiadásában.

AZ ARANY CSÖND

Regény. 8° alak. Négy kötet kötve ára 4 korona.

Az újabb angol regényirodalom legkedveltebb művelői közé tartozik a Williamson testvérpár, kiknek már több regénye (Benzinó néni, Az én soffőr barátom stb.) jelent meg magyar nyelven. «Az arany csönd» Afrika forró homokjára vezet bennünket. Szinte izzik, forr a színektől és ez a színőség pompás milió az izzó szenvedély számára, mely Majeddinet, a fiatal arab törzsfőnököt egy európai leány iránt elfogja, de a mely szenvedélytel és a rejtelmes arab ilágnak, mely mögött egy becsvágyó marabut szít titokzatos tüzeket a franczia uralom ellen, ezer veszedelmével szemben győzedelmeskedik Viktóriának Istenben való bizalma és a hű szerelem, melyet nagy lelki küzdelmei között is táplál iránta egy fiatal angol: Knight Róbert.

HERKULES VENDÉGEI

Regény. 8° alak. Két kötet kötve ára 2 korona.

Csodásan izgalmas regény, melynek tárgya magával ragadja az olvasót s figyelmét teljesen lebilincseli. A szerzőknek ezen regénye is egyik legjelesebb alkotásuk.

A szerző munkái:

A halálfejű pille. Elbeszélések.
Budapest, 1915. Ára 2— korona.

Hagia Sophia. Budapest, 1913.
Ára 4 korona.

A napkirály rokona. Budapest,
1911. Ára 2 korona.

Diadalmas halál. Opera 2 fel-
vonásban. Zenéje Demény Dezső-
től. Budapest. Ára 24 korona.

Az élet muzsikája. Budapest, 1909.
Ára 2·40 korona.

Új vizeken. Budapest, 1908. Ára
1 korona.

Megrendelhetők a
SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT
könyvkereskedésében
Budapest, IV., Kecskeméti-utca 2.